

České vysoké učení technické v Praze

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA

Výroční zpráva

2013

Zpracovaly:

PhDr. Barbora Ramajzlová, PhDr. Marta Machytková, Mgr. Michaela Morysková

Podklady připravily:

RNDr. Ivana Hájková, PhDr. Lenka Krejčová, PhDr. Helena Kovářiková,
Mgr. Lenka Němečková, Mgr. Věra Pilecká, PhDr. Ludmila Tichá, Mgr. Ilona Trtíková

květen 2014

1. Obsah

1. Obsah	3
2. Úvod	5
3. Ústřední knihovna – organizace a financování	6
3.1 Organizace a řízení	6
3.2 Knihovní rada.....	6
3.3 Financování ÚK	7
3.4 Spolupráce s fakultami, katedrami	7
4. Fondy informačních zdrojů	8
4.1 Stav fondů, přírůstek.....	8
4.2 Elektronický informační fond	9
4.3 Nová forma akvizice	10
4.4 Prodejní výstava knih	10
4.5 Projekt VISK.....	11
5. Financování informačních zdrojů	12
5.1 Financování tištěné knižní literatury	12
5.2 Financování oborových časopisů	12
5.3 Financování konsorciálních e-zdrojů a služeb	13
5.4 Financování dalších/nekonsorciálních e-zdrojů a služeb.....	13
5.5 Financování informačních zdrojů - rekapitulace	13
6. Uživatelé	15
7. Služby	16
7.1 Výpůjční služby.....	16
7.2 Rešeršní a konzultační služby	17
7.3 Reprografické služby	18
7.4 Elektronické služby	18
8. Webové stránky, propagace	20
8.1 Webová stránka ÚK.....	20
8.2 Propagace a komunikace s uživateli	21
9. Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů (EIZ)	23
9.1 Zhodnocení dostupnosti EIZ v roce 2013	23
9.2 Statistické sledování využití EIZ.....	24
9.2.1 Multioborové zdroje	24
9.2.2 Citační databáze a rejstříky	25
9.2.3 Oborové informační zdroje	26
10. Podpora studia	28
11. Podpora vědy a výzkumu	31
12. Budování institucionálního repozitáře	33
13. Informační infrastruktura	35
13.1 Technické a technologické vybavení ÚK.....	35
13.2 Knihovní systém Aleph	35
14. Prostory	36

15. Personální situace	37
16. Mezinárodní a národní spolupráce	38
16.1 Členství v odborných orgánech a organizacích.....	38
16.2 Zahraniční hosté v ÚK	38
16.3 Zahraniční cesty	38
17. Projekty (grantová a rozvojová činnost)	39
17.1 Realizované v roce 2013	39
17.2 Podané na rok 2014, pokračující.....	39
18. Publikační a přednášková činnost	40
18.1 Články v časopisech	40
18.2 Příspěvky na konferencích	40
19. Přílohová část	41
19.1 Seznam zaměstnanců k 31. 12. 2013.....	41

2. Úvod

5 let s vámi
let pro vás

České vysoké učení technické v Praze
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA

Předkládáme zprávu o činnosti Ústřední knihovny ČVUT (ÚK), ve které se ohlížíme za uplynulým rokem. Čím byl rok 2013 významný? Aniž bychom si to příliš uvědomovali a mediálně využili, završili jsme pět let své existence.

Výroční zpráva za rok 2009 byla uvedena takto: „Rok 2009 se stal významným mezníkem pro fakultní knihovny a knihovny vysokoškolských ústavů ČVUT. Zřizovací listinou ze dne 19. 12. 2008 rektor ČVUT zřídil k 1. 1. 2009 Ústřední knihovnu ČVUT (dále jen ÚK) jako samostatné celoškolské pracoviště pro knihovnické a informační zabezpečení studia, vědecké, výzkumné, tvůrčí a umělecké činnosti, a to ve smyslu § 22 odst. 1 písm. c) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů a podle čl. 26 odst. 4 Statutu ČVUT.“

V roce 2013 pak můžeme konstatovat, že za uplynulé období se ÚK podařilo získat velmi dobrou pověst, na což jsme právem pyšní. ÚK nezačínala na zelené louce, byl tu dobře fungující systém fakultních knihoven, ale jejich transformace a ustavení ÚK byla velká změna, a to de facto pro celou školu. Úspěchem bylo, že se nenaplnila obava ze ztráty dlouholetých kontaktů a vazeb s mateřskými fakultami a že se podařilo nastavit nový způsob spolupráce a komunikace s pracovníky i studenty. Díky soustředění pracovních kapacit do ÚK došlo k efektivnějšímu personálnímu využití. Významným přínosem bylo uvolnění pracovních kapacit pro rozvojové činnosti, které knihovnu posunuly na úroveň světových univerzitních knihoven.

Po celou dobu knihovna vnímala vysokou podporu ze strany vedení ČVUT, zejména pana rektora Havlíčka, jehož zásluhou došlo k ustavení ÚK. Podporu jsme cítili po celou dobu také ze strany pana prorektora Moose, který měl knihovnu ve své kompetenci a byl předsedou Knihovny rady. Oběma akademickým funkcionářům upřímně děkujeme.

Knihovna v roce 2013 úspěšně plnila všechny úkoly, které vyplývají z jejího poslání. Výroční zpráva obsahuje tradičně údaje o fondech ÚK a jejich financování, informuje o uživatelích a službách, které jsou jim poskytovány. Zpráva se podrobně zabývá problematikou dostupnosti elektronických informačních zdrojů a jejich využitím. Pozornost je dále věnována vzdělávacím aktivitám, podpoře vědecké činnosti školy, rozvoji informační infrastruktury a dalším aktivitám, které ÚK realizovala v roce 2013.

3. Ústřední knihovna – organizace a financování

3.1 Organizace a řízení

ÚK je strukturovaná na centrální a detašovaná pracoviště (lokální knihovny). Centrální pracoviště působí v budově Národní technické knihovny (NTK) v Dejvicích, lokální knihovny jsou umístěny v prostorách mimodejvických fakult (na Fakultě biomedicínského inženýrství, Fakultě dopravní, Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské).

V tabulkách, kterými je text této zprávy doplněn, je používána pro označení centrálního pracoviště zkratka ÚK/NTK a pro označení lokálních knihoven zkratky příslušných fakult.

Knihovna se člení na:

- **Oddělení fondů** (akvizice, zpracování a zpřístupňování fondu, správa a ochrana fondu, správa a rozvoj knihovního systému Aleph, budování *Digitální knihovny ČVUT* jako univerzitního repozitáře).
- **Oddělení služeb** (výpůjční služby, specializované služby, e-sloužby, bibliograficko-informační služby, poradenské a referenční, konzultační a reprografické služby, meziknihovní služba).
- **Oddělení podpory studia** (informační vzdělávání, podpora budování *Digitální knihovny ČVUT*, zajišťování dostupnosti elektronických informačních zdrojů, školení a semináře, tvorba a správa webových stránek ÚK, podpora vědy a výzkumu, hodnocení a srovnávání výsledků školy v oblasti publikování).
- **Sekretariát ředitelky** (řídící a koncepční činnost, tvorba a řízení projektů, strategie rozvoje ÚK, správa lokálních knihoven).
- **Lokální knihovny** (akvizice, zpracování, zpřístupňování a ochrana fondů, výpůjční služby, elektronické dodávání dokumentů, meziknihovní služba).

3.2 Knihovní rada

Podle *Organizačního řádu ÚK*, čl. 5, 6 je stálým poradním orgánem ředitele knihovní rada. Ta byla ustavena v roce 2010 a její členové byli, na návrhy děkanů fakult a ředitelů vysokoškolských ústavů, jmenováni rektorem.

Předsedou knihovní rady je prof. Ing. Petr Moos, CSc., prorektor pro rozvoj. Členy knihovní rady jsou:

PhDr. Marta Machytková	Ústřední knihovna
prof. Ing. arch. Petr Urlich, CSc.	Fakulta stavební
Ing. Blanka Váradiová, CSc.	Fakulta strojní
prof. Ing. Zbyněk Škvor, CSc.	Fakulta elektrotechnická
Mgr. Jarmila Štruncová	Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská
PhDr. Benjamin Fragner	Fakulta architektury
Ing. Lukáš Týfa, Ph.D.	Fakulta dopravní
Ing. Jan Kauler, Ph.D.	Fakulta biomedicínského inženýrství
doc. RNDr. Alena Šolcová, Ph.D.	Fakulta informačních technologií
PhDr. Hana Úlehlová	Masarykův ústav vyšších studií
Ing. Radek Holý	Výpočetní a informační centrum
PaedDr. Vladana Botlíková, CSc.	Ústav tělesné výchovy a sportu
Ing. Karel Smolek, Ph.D.	Ústav technické a experimentální fyziky
Ing. Marie Studničková, CSc.	Kloknerův ústav
Alexandra Hradečná	Technologické a inovační centrum

Knihovní rada (KR) se sešla v roce 2013 dvakrát. Na červnovém zasedání projednala předložené materiály: *Zpráva o činnosti ÚK v roce 2012*, *Plán činnosti na rok 2013*. KR schválila zprávu o činnosti a hospodaření ÚK za rok 2013, dále schválila plán činnosti na rok 2013. V samostatném bodu byla podána zpráva o financování elektronických informačních zdrojů v roce 2013 s výhledem na období do r. 2017. Dále byla prezentována *Digitální knihovna ČVUT* se zaměřením na stav řešení odevzdávání závěrečných prací.

Druhé setkání se konalo v prosinci 2013. První část jednání byla zaměřena na stručné zhodnocení činnosti ÚK za období 2010-2013, tj. doby po kterou KR plnila roli poradního orgánu pod vedením prorektora pro rozvoj prof. Moose. KR vyjádřila spokojenost s činností ÚK. Dále byl projednán materiál *Otevřený přístup k publikovaným výsledkům výzkumu a vývoje* jako podklad pro návrh institucionální politiky otevřeného přístupu (OA) na ČVUT. KR vzala podkladový materiál na vědomí a doporučila jej k dalšímu projednání na úrovni školy. KR dále byla informována o hospodaření v roce 2013 a seznámena s návrhem rozpočtu ÚK na rok 2014 v oblasti mandatorních výdajů, které jsou vázány většinou na smluvní závazky. KR schválila hospodaření a návrh rozpočtu bez připomínek s tím, že rozpočet je postaven v rámci možností školy. Vzhledem k novému volebnímu období akademických funkcionářů (únor 2014) bude rektorem jmenována nová KR, opět na návrhy děkanů a ředitelů součástí.

3.3 Financování ÚK

ÚK hospodařila jako samostatná účetní jednotka s rozpočtem, který je určen metodikou rozpočtu ČVUT. Rozpočet ÚK byl tvořen nákladově podle činnosti ÚK. Byl z něj financován nákup informačních zdrojů (knihy, časopisy, e-zdroje), personální a provozní zajištění ÚK, technická podpora a příslušné služby pro ÚK a platba za pronájem prostor v budově NTK. Knihovna hospodařila s vlastními zdroji, kterými jsou příjmy za poplatky, služby apod. Dalšími finančními zdroji jsou granty/projekty, které ÚK v daném roce získala. Nepeněžními zdroji ÚK byly knižní dary, signální výtisky skript a některých tiskovin České techniky - nakladatelství ČVUT, výměnné publikace a náhrady za ztracené dokumenty.

Rozpočet ÚK pro rok 2013 byl přidělen ve stejné výši jako v minulém roce. Na plánované zvýšené výdaje za elektronické informační zdroje byly použity rezervy z roku 2012 (více v kap. 9 *Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů*).

3.4 Spolupráce s fakultami, katedrami

Tato spolupráce je pro činnost knihovny klíčová a v roce 2013 se na ní podílela většina pracovníků knihovny. Potřebné informace byly zveřejňovány jednak na webových stránkách ÚK v sekci *Katederní knihovny*, jednak byly předávány v rámci osobních kontaktů. Pro oblast fondů (akvizice, inventarizace, předávání fondu na katedry) je stabilně určena konkrétní pracovnice ÚK pro každou fakultu a součást školy jako jejich kontaktní osoba.

Od roku 2009 probíhají pravidelná setkání zástupců dejvických fakult, kteří jsou pověřeni na jednotlivých katedrách správou katederních knihoven, s pracovníky ÚK. V roce 2013 jednotlivá setkání tradičně proběhla před zahájením akademického roku. Cílem setkání bylo zhodnotit spolupráci fakult s ÚK a informovat o všech oblastech činnosti ÚK. Jednalo se o finančních limitech příslušných fakult pro akvizici a jejich naplňování v roce 2013, o objednávkách časopisů na rok 2014, o inventarizaci fondu na katedrách. Prezentovány byly informace o dostupnosti elektronických informačních zdrojů a o konkrétních připravovaných akcích – prodejní výstava, školení a semináře.

Kromě oblasti doplňování fondu a zajišťování tradičních služeb spolupracovala ÚK s fakultami/katedrami v oblasti podpory studia a podpory výzkumu, o tom podrobněji v dalších částech zprávy.

obr. 1

4. Fondy informačních zdrojů

4.1 Stav fondů, přírůstek

ÚK buduje specializované fondy informačních zdrojů (ve formě tištěné i elektronické) podle informačního profilu, který vychází ze zaměření studijních programů a studijních oborů a konkrétní vědecké a výzkumné činnosti fakult a ústavů ČVUT. Tištěné fondy jsou umístěny jednak přímo v ÚK (v centrálním pracovišti ÚK v budově NTK a v lokálních knihovnách), jednak na katedrách a ústavech fakult – podle toho, kdo je financoval.

Akvizice fondu probíhala v úzké součinnosti s pedagogy a vědeckými pracovníky, a to podle zásad *Akviziční politiky Ústřední knihovny ČVUT*. Z finančních prostředků ÚK byly pořizovány informační zdroje, určené pro celou školu. Z prostředků fakult a ústavů byly hrazeny oborově zaměřené informační zdroje, studijní literatura, doporučená literatura k předmětům dané fakulty, české a zahraniční časopisy tématicky zaměřené na studijní a vědní obory dané fakulty či ústavu. Většina knižních fondů byla nakoupena právě z prostředků fakult, podíl těchto nákupů byl v roce 2013 ve výši 99,25 %.

Nový přírůstek v roce 2013 byl tvořen tištěnými publikacemi, které byly převážně pořizovány nákupem (5 293 knihovních jednotek), část přírůstků v počtu 738 knihovních jednotek byla získána jako dary, mezinárodní výměnou nebo jako signální výtisky (tiskoviny vydávané Českou technikou – nakladatelstvím ČVUT). Další část přírůstků (1 168 knihovních jednotek) činily vysokoškolské kvalifikační práce. Celkový přírůstek knihovního fondu za rok 2013 byl evidován v objemu 7 199 knihovních jednotek, vývoj přírůstků za posledních deset let je uveden v tab. 1.

ÚK ČVUT	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
přírůstek	9 983	10 476	11 802	11 644	11 111	8 899	7 295	7 211	6 969	7 199

tab. 1

Nízký přírůstek byl v roce 2013 zaznamenán u skript. Je to již dlouhodobý jev, který odpovídá stále se snižujícímu počtu vydávaných titulů skript. Srovnání počtu vydaných titulů skript v období 2009-2013 na ČVUT a počtu exemplářů skript nakoupených do fondu ÚK je uvedeno v tab. 2. Nabízí se otázka, zda v nejbližších letech přestane vydávání tištěných skript a budou vydávána elektronicky, což by mělo zlevnit jejich výrobu, nebo zda nedojde k jejich postupnému zrušení, protože již nebudou potřeba.

Skripta ČVUT	2009	2010	2011	2012	2013
vydaných titulů celkem	111	87	73	41	29
přírůstky do ÚK (exempláře)	1 957	1 672	1 379	979	848

tab. 2

V roce 2013 bylo z celkového knihovního fondu vyřazeno 4 448 knihovních jednotek. Největší úbytek (3 951 knihovních jednotek) byl proveden v rámci centrálního pracoviště ÚK, a to vyřazením obsaově zastaralých nebo opotřebovaných dokumentů z katederních knihoven a z centrálního fondu.

Vývoj objemu knihovního fondu ČVUT za posledních deset let je dokumentován v tab. 3.

ÚK ČVUT	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
knih. fond	503 626	509 275	515 923	516 751	518 753	505 190	499 109	497 644	483 345	486 096

tab. 3

Časopisecký fond v roce 2013 tvořilo 355 titulů časopisů, z nich pouze v tištěné podobě bylo 349 titulů, 6 titulů bylo přístupno pouze v elektronické podobě. Celkem se odebíralo 370 exemplářů. Trend snižování počtu odebíraných titulů (tab. 4) jednoznačně vypovídá o šetření finančních prostředků, což se projevuje významně u počtu exemplářů – např. v roce 2010 bylo předplaceno 442 titulů v 548 exemplářích, v roce 2013 už je poměr 349/370. Hlavním důvodem snižování objemu odebíraných časopisů je masivní dostupnost – a jejich dostatečnost – elektronických verzí časopisů (produkce vydavatelství Elsevier, Wiley, Springer aj.), které jsou zajišťovány prostřednictvím konsorcií, jejichž je ČVUT členem od roku 2000.

ÚK ČVUT	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
počet titulů časopisů	724	726	748	728	736	620	442	428	389	355

tab. 4

Na základě koordinované akvizice mezi ÚK a NTK bylo 44 titulů časopisů financovaných z limitů FSv, FS, FEL umístěno v časopisecké studovně NTK. Zde jsou k dispozici aktuální čísla a kompletní předcházející ročník. Vázané ročníky 2009, 2010, 2011 a 2012 byly podle klasifikace LCC zařazeny do fondu NTK (s označením majetek ČVUT a chráněny RFID čipem ČVUT) v prostorách NTK. Ostatní oborové časopisy (305 titulů) jsou uloženy na katedrách nebo v lokálních knihovnách.

4.2 Elektronický informační fond

Elektronický informační fond je tvořen bibliografickými, citačními a fulltextovými databázemi (digitální knihovny), které se nakupují formou licenčních poplatků a jsou zpřístupněny v počítačové síti ČVUT (podrobněji v kap. 9 *Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů*). Dále jej tvoří elektronické knihy, které jsou zakoupeny formou trvalého nákupu nebo jako kolekce e-knih přístupné na základě ročního předplatného.

Fond elektronických knih je na ČVUT budován od konce roku 2008, kdy vydavatelství Elsevier a vydavatelství Wiley povolily trvalý nákup jednotlivých knižních titulů, ke kterým mají uživatelé časově neomezený přístup. V prostředí ČVUT se okamžitě projevil jednoznačný přínos elektronických knih, a to možnost jejich sdílení, tj. mnohonásobné využití.

V roce 2013 bylo na základě konkrétních požadavků akademických pracovníků zakoupeno celkem 58 titulů elektronických knih z vydavatelství Elsevier, Wiley a dalších menších producentů. V tomto počtu je zahrnuto 26 e-knih z produkce Wiley, které byly pořízeny v rámci finanční spoluúčasti ČVUT v projektu LR 1310 *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a informačních oborech*. V knihovním fondu ČVUT tak bylo k 31. 12. 2013 evidováno celkově 893 trvale nakoupených e-knih. Jejich využití je statisticky sledováno v ukazateli *Stažené články/kapitoly*. Konkrétní výsledky v jednotlivých letech jsou uvedeny v tab. 5, za rok 2013 poprvé evidujeme i využití 24 titulů e-knih dodaných firmou EBSCO. Statisticky nejsou evidovány „výpůjčky“ několika e-knih, zakoupených mimo produkci Elsevier, Wiley a EBSCO.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ScienceDirect/e-books	4 707	3 935	3 121	1 881	1 596	954
Wiley books/reference works	7 811	4 959	4 055	8 731	2 890	3 313
EBSCO/e-books	-	-	-	-	-	365

tab. 5

Jiným typem elektronických knih nebo příruček jsou kolekce *Lecture Notes in Mathematics*, kolekce *Lecture Notes in Computer Science* a *Springer eBook Collection in Computer Science*. Přístup k nim je zajištěn službou SpringerLink v rámci konsorciální licence. Kolekce jsou průběžně doplňovány/aktualizovány, rozsahem jsou objemnější, proto i jejich využití je vyšší. Celkové využití těchto kolekcí v letech 2009-2013 je uvedeno v tab. 6.

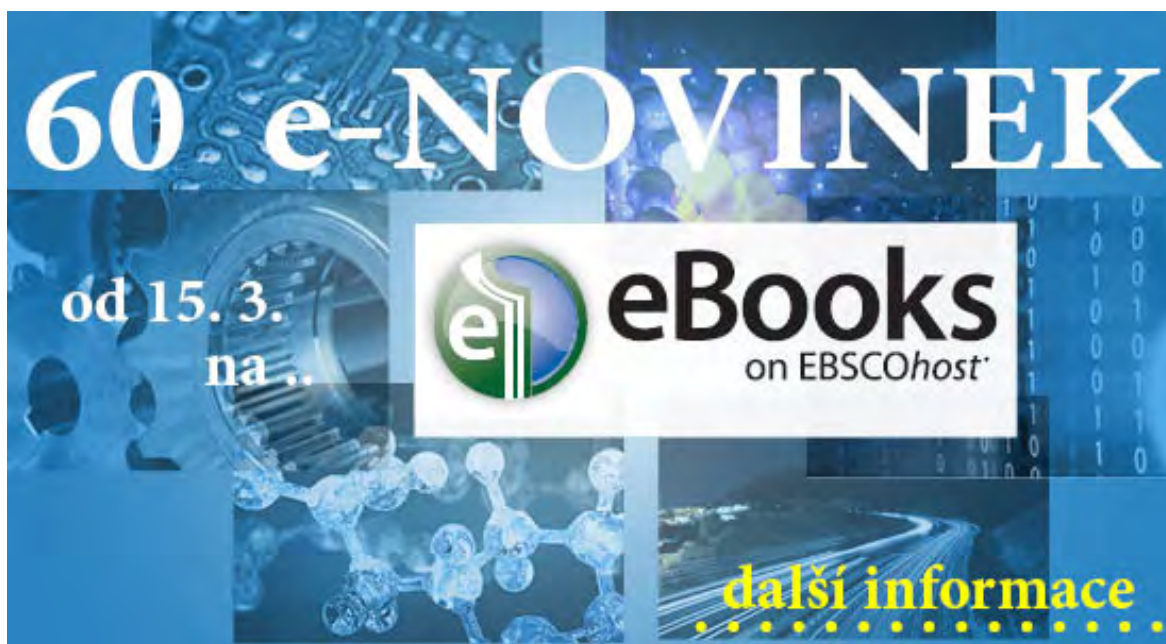
V roce 2012 měli uživatelé ČVUT licenční přístup k celé kolekci elektronických knih *Ebrary Academic Complete*, která obsahuje více než 52 tis. titulů z oblasti byznysu, IT, fyziky, inženýrství a technologie, medicíny aj. V roce 2013 byl předplacen licenční přístup ke kolekci elektronických knih *Ebrary Academic Complete* pouze v řadě *Engineering & Technology*, která obsahuje přes 8 tis. titulů. O tyto knihy uživatelé projeví velký zájem, celkem bylo staženo/přečteno 27 577 plných textů částí knih.

	2009	2010	2011	2012	2013
Springer Link/e-books (LNCS + LNM + bonusy)	14 475	17 497	16 008	9 872	27 195
Ebrary Academic Complete	-	-	-	62 118	27 577

tab. 6

4.3 Nová forma akvizice

V roce 2013 jsme vyzkoušeli **novou formu akvizice elektronických dokumentů** ve spolupráci s firmou EBSCO. Jedná se o uživatelem řízenou akvizici **PDA** (Patron Driven Acquisition), která se dá dobře využít při nákupu e-knih. Důležitou fází před zpřístupněním služby bylo sestavení kolekce titulů. Pracovnice, které se zabývají akvizicí a mají dlouholeté zkušenosti, samy vybraly tituly z katalogu e-knih určených pro PDA podle vědních oborů a roku vydání. Předvýběr byl náročný, ale ušetřil čas akademickým pracovníkům, kteří tuto fázi ocenili, protože vybírali pouze z 60 titulů. K dispozici měli celou e-knihu, kterou mohli prolístovat, případně získat recenze nebo doplňující informace o autorovi. Knihovna pouze stanovila částku, po jejímž vyčerpání dodavatel zastavil nákup. Uživatel, který chtěl konkrétní titul koupit, pak musel splnit jednu z podmínek, a to, že si prohlídne minimálně 10 stran z titulu/prohlídne si titul minimálně 10 minut/stáhne si jakoukoliv část titulu/tiskne si jakoukoliv část titulu/e-mailem odešle jakoukoliv část titulu. Nákup formou PDA byl zahájen 18. 3. 2013, finanční limit byl vyčerpán do 14 dnů a bylo zakoupeno 22 titulů. Celé akci předcházela její propagace mezi akademickými pracovníky (obr. 2), byla vytvořena webová stránka, kde byl zveřejněn samotný princip PDA, za jakých podmínek lze knihu koupit a kde byl umožněn přístup k vybraným e-knihám na platformě EBSCO eBooks.

obr. 2

Kombinací dobrého marketingu, vhodného výběru knih akvizitérkami a odpovědného přístupu zúčastněných akademických pracovníků byly trvale nakoupeny e-knihy z různých oborů ČVUT. Akce se ukázala jako velmi zdařilá, a to jak z hlediska doplnění fondu, tak po stránce komunikace s uživateli, ale i z hlediska financí. Nová služba byla prezentována informačním profesionálům v rámci vystoupení na konferenci INFORUM 2013, kde byla přijata s velkým zájmem.

4.4 Prodejní výstava knih

Knihovna uspořádala již popáté prodejní výstavu novinek zahraniční technické literatury. Konala se ve dnech 22. - 24. října 2013 pod názvem *Nov@ 2013 – Knižní novinky v technických oborech: 5. prodejní výstava zahraniční literatury pro obory ČVUT*. Akce byla realizována v rámci projektu *Fondu na podporu celoškolských aktivit ČVUT (FCA)*, byť proti minulým letům se přímá finanční podpora snížila. Výstava byla pro akademickou obec přínosem, stejně jako v letech minulých. Akvizice fondu formou výstavy umožňuje cílené informační zajištění studijních a vědních oborů i mezioborových témat, nabízí možnost vybrat tituly až po jejich prohlédnutí s knihou v ruce a umožňuje využít výstavních slev k nákupu dražších publikací. Díky možnosti předvýběru titulů, na kterém se ve velké míře podíleli akademičtí pracovníci, bylo na výstavu dovezeno 479 knih a z toho zakoupeno 138 knih celkem v hodnotě 252 373,- Kč. Kromě finančních prostředků poskytnutých FCA ve výši 25 tis. Kč se nákupy hradily převážně z limitů fakult a grantů kateder.

obr. 3

4.5 Projekt VISK

ÚK získala pro rok 2013 finanční dotaci ve výši 136 tis. Kč na řešení projektu *Harmonizace lokálního rejstříku autorit ČVUT se SNA - pokračování 2013*. Jednalo se o pokračující projekt programu MK *Veřejné informační služby knihoven 9*. Řešení projektu navázalo na předcházející odstraňování duplicit přístupového rejstříku jmenných autorit ČVUT a jejich harmonizaci se Souborem národních autorit Národní knihovny ČR (SNA). Jeho cílem bylo pokračovat v čištění zbývajících, dosud nezharmonizované části přístupového rejstříku se zvláštním zaměřením na autory z ČVUT.

Výsledkem bylo odstranění duplicit, které vznikaly např. díky automatickému importu metadatových záznamů závěrečných prací z Informačního systému ČVUT do knihovního systému Aleph – duplicitní podoba jmen autorů, zejména vedoucích prací, školitelů a oponentů. Došlo k porovnání 49 294 hesel a bylo zharmonizováno 15 501 autorit. Dále bylo vytvořeno 808 nových autoritních záznamů, jednalo se hlavně o autory disertačních prací, oponenty či školitele, kteří nejsou z ČVUT a dosud nebyli do SNA zařazeni.

5. Financování informačních zdrojů

Financování nákupů informačních zdrojů se řídilo pravidly *Akviziční politiky Ústřední knihovny ČVUT*. Jako každoročně si fakulty a ústavy stanovily tzv. limity – konkrétní finanční částky z rozpočtů fakult a ústavů, určené pro nákup studijní a vědecké literatury. Z těchto prostředků mohla ÚK na základě konkrétních požadavků nakupovat a na konci roku provedla zúčtování těchto částek. ÚK také zajišťovala nákupy z grantových finančních prostředků pro konkrétní katedry nebo pracovníky.

Z rozpočtu ÚK se v roce 2013 financovaly elektronické informační zdroje a služby, které jsou dostupné všem pracovníkům a studentům ČVUT. Jednalo se o licenční poplatky za přístup k nim nebo finanční spoluúčasti, ke kterým se ČVUT zavázalo svojí účastí v konsorciích (více v kap. 9). Z rozpočtu ÚK byly dále financovány nákupy elektronických knih zpřístupňovaných v síti ČVUT, v menší míře pak byly z rozpočtu ÚK dofinancovány nákupy studijní a časopisecké literatury, která je umístěna v centrálním pracovišti ÚK. V roce 2013 získala ÚK finanční podporu ve výši 25 tis. Kč na nákup tištěných knih (popsáno v kap. 4.4 Prodejní výstava knih).

Náklady po jednotlivých položkách jsou uvedeny v tab. 7.

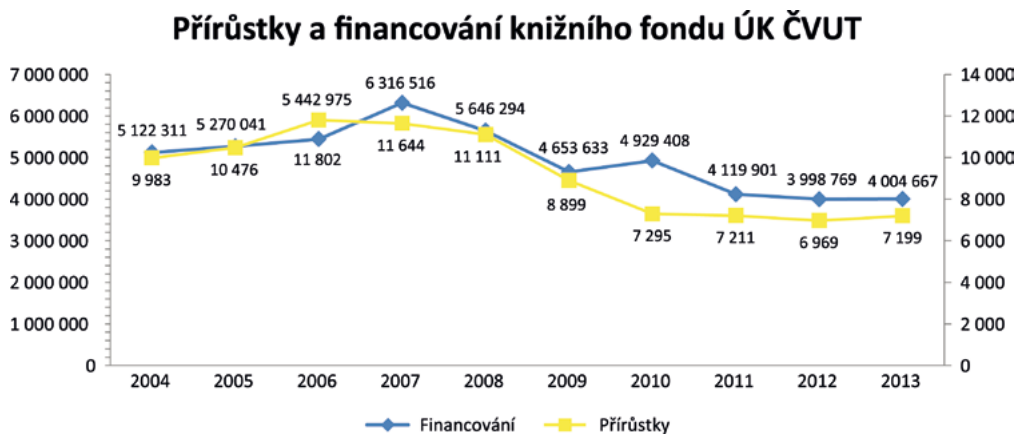
2013	knihy	e-knihy	časopisy	konsorciální poplatky	e-zdroje a služby	Celkem
náklady z rozpočtu ÚK (v Kč)	30 004	168 520	12 411	7 073 571*	1 922 921	9 207 427

* V položce konsorciální poplatky došlo k nárůstu, který byl hrazen úsporou z roku 2012 (více v kap. 5.3).
tab. 7

5.1 Financování tištěné knižní literatury

Knižní literatura (tištěné monografie, sborníky, učebnice a skripta) byla v roce 2013 nakoupena v celkové výši 4 004 667,- Kč. Z rozpočtu ÚK bylo uhrazeno 30 tis. Kč a z *Fondu celoškolských aktivit* na výstavní knihy to bylo 25 tis. Kč. Většina nákupů tedy byla hrazena z limitů fakult/ústavů, z dalších prostředků kateder a získaných grantových prostředků, a to v celkové výši 3 949 663,- Kč. Celkově se utratilo o necelých 6 tis. Kč víc než v předchozím roce. Výdaje za knižní literaturu v roce 2013 tvořily necelých 28 % všech nákladů za informační zdroje ČVUT.

Na grafu 1 je vidět dlouhodobý vývoj vztahu objemu přírůstků a objemu prostředků na ně vynaložených.

graf 1

5.2 Financování oborových časopisů

Oborové časopisy byly financovány z limitů jednotlivých fakult/ústavů a z prostředků kateder, minimální částkou také z rozpočtu ÚK. Konkrétně bylo z limitů zapláceno celkem 992 743,- Kč, z prostředků kateder 301 712,- Kč a 12 411,- Kč doplatila ÚK. Celkem byly oborové časopisy financovány částkou 1 306 866,- Kč.

V září 2013 ÚK vypsala veřejnou zakázku malého rozsahu na dodávku zahraničních časopisů pro rok 2014. V rámci výběrového řízení byla vybrána firma SUWECO CZ, s. r. o., se kterou byla následně uzavřena smlouva na dodávání zahraničních časopisů v roce 2014.

5.3 Financování konsorciálních e-zdrojů a služeb

Náklady na e-zdroje a služby se týkají licenčních poplatků, konsorciálních poplatků a finančních spoluúčastí v projektech a konsorciích. V tab. 8 jsou uvedeny konkrétní částky, kterými byly hrazeny z rozpočtu ÚK **konsorciální poplatky a finanční spoluúčasti** na přístup ke konkrétním informačním zdrojům formou předplatného na následující rok. Platby za přístup k elektronickým knihovnám *IEEE/IET*, *ACM DL* a *EBSCOhost* byly v období prvních sedmi měsíců roku 2013 hrazeny plně z mandatorních výdajů ÚK, teprve v dalším období 2013 byly hrazeny v rámci projektů programu MŠMT *Informace – základ výzkumu* (LR) jen finanční spoluúčasti (většinou přes 25 % z celkové ceny). Tak se projevilo pozdní vyhlášení programu LR (prosinec 2012), jeho vyhodnocování až k 30. 5. 2013 a možnosti zahájení projektů a čerpání finanční dotace až po 1. 8. 2013.

ÚK se zvýšenými náklady počítala a díky rezervě z roku 2012 mohla uhradit všechny náklady na konsorciální zdroje.

V nákladech na financování konsorciálních zdrojů nejsou odděleny částky na tzv. konsorciální časopisy. Model financování přístupu ke kolekcím elektronických časopisů vydavatelství Elsevier, Wiley, Springer je dnes vázán stanovenými poplatky pro daný rok, které jsou vypočítané z celkového financování konsorcia. V poplatcích se ještě stále projevuje historické předplatné časopisů účastníků konsorcia (forma e-only), u konkrétních titulů časopisů, které byly ČVUT předpláceny (a nyní je objem jejich předplatného prezentován jako finanční vklad), je zaručen trvalý přístup k archívům těchto titulů po skončení licence.

E-zdroje a služby konsorciální	Cena (v Kč)
ScienceDirect (Elsevier)	2 612 229
Scopus	486 546
Wiley Online Library	675 099
SpringerLINK	855 079
Web of Knowledge	164 552
ACM DL	289 516
IEEE/IET	1 900 550
EBSCOhost	90 000
Celkem (v Kč)	7 073 571

tab. 8

5.4 Financování dalších/nekonsorciálních e-zdrojů a služeb

Dalšími náklady byly licenční poplatky za **přístup k nekonsorciálním e-zdrojům a službám**, které jsou souhrnně uvedeny v tab. 9. Náklady byly hrazeny z rozpočtu ÚK, pouze licence k databázi *IOP* byla dofinancována z limitů FEL a FJFI. Přístup k databázi *COS Pivot* byl zajištěn víceletým předplatným, které bylo uhrazeno v minulých letech.

E-zdroje a služby nekonsorciální	Celkem (v Kč)
ASPI, RefWorks, Summon, IOP, PROLA, MathSci, Ebrary, Knovel	1 922 921

tab. 9

5.5 Financování informačních zdrojů - rekapitulace

Celkové náklady v roce 2013 na pořízení informačních zdrojů pro ČVUT, bez ohledu na zdroje jejich financování, činily 14 476 545,- Kč. Je to skoro o 5 milionů Kč více než v předchozím roce. V tab. 10 je přehled vynaložených nákladů po jednotlivých položkách.

Celkové náklady ÚK 2013	knihy	e-books	časopisy	konsorciální poplatky	e-zdroje a služby	Celkem
cena (v Kč)	4 004 667	168 520	1 306 866	7 073 571	1 922 921	14 476 545

tab. 10

Pro srovnání uvádíme v tab. 11 přehled nákladů na financování informačních zdrojů, tj. knižní a časopisecké literatury v tištěné podobě, elektronické knihy, licenční poplatky a finanční spoluúčasti za přístup k elektronickým informačním zdrojům a službám v období 2004 - 2013. Do zvýšených celkových nákladů v roce 2013 se promítly především navýšené poplatky za konsorciální zdroje a skutečnost, že za prvních sedm měsíců byly některé informační zdroje (*IEEE/IET, ACM, EBSCO*) hrazeny pouze z prostředků ČVUT bez další státní podpory.

Inf. zdroje	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
celkem (v Kč)	9 760 143	9 969 349	10 337 854	11 441 636	12 163 548	11 189 663	11 958 566	10 745 542	9 649 927	14 476 545

tab. 11

6. Uživatelé

Interními uživateli ÚK jsou učitelé, vědečtí a odborní pracovníci ČVUT, studenti ČVUT všech typů studia, ostatní pracovníci ČVUT a zahraniční studenti/profesoři na stáži na ČVUT. Externími uživateli mohou být účastníci celoživotního vzdělávání v rámci univerzity, studenti a pracovníci jiných vysokých škol. V rámci poskytování veřejných knihovnicko-informačních služeb (povinnost vyplývající z knihovního zákona) může služby ÚK využívat odborná veřejnost. Služby jsou dále poskytovány formou meziknihovní služby také jiným knihovnám a informačním institucím v ČR, příp. i zahraničním institucím jako mezinárodní meziknihovní výpůjční služba.

Vykazování počtu uživatelů (dle statistického výkazu *Roční výkaz o vysokoškolské knihovně*) se rok od roku ukazuje stále problematičtější. Tradiční způsob vykazování neřeší obecný přístup ke statistickým údajům o uživateli, je-li pohlíženo na registrovaného uživatele pouze jako vypůjčovatele fyzických dokumentů. V tomto smyslu totiž nejsou evidencně podchyceni ti, kteří mají zájem pouze o přístup k elektronickému fondu, nástrojům a službám, a to z jakéhokoliv místa. Evidencí také nejsou podchyceni uživatelé (především studenti), kteří si půjčují pouze z volně dostupného prezenčního fondu nebo využívají prostory ÚK ke studiu bez nároku na další služby, protože ÚK nemá vlastní turnikety, a s tím související identifikaci vstupů. Tyto uživatele lze vykazovat pouze podle kvalifikovaného odhadu návštěvnosti. Proto se databáze uživatelů ÚK odvozuje od databáze studentů a pracovníků školy, kterou je komponenta Soustředěná správa uživatelů v rámci Informačního systému ČVUT (SSU). Jsme přesvědčeni, že de facto všichni pracovníci a studenti jsou uživateli ÚK – jejich fondů a jejich služeb dostupných v rámci počítačové sítě školy.

K 31. 12. 2013 bylo v databázi uživatelů vykázáno 26 996 uživatelů. Na grafu 2 lze sledovat vývoj počtu uživatelů, který vykazuje jistou kolísavost. Konkrétní příčiny poklesu či nárůstu jsou průběžně zmiňovány ve výročních zprávách, většinou se jedná o administrativní důvody, které souvisejí s databází uživatelů (čištění databáze, výměny průkazů apod.).

V roce 2013 byla sledována **návštěvnost knihovny** jako povinný ukazatel *Ročního výkazu o vysokoškolské knihovně*. Právě proto, že ÚK nemá na svých pracovištích turniket nebo elektronické počítadlo, vyjma lokální knihovny na Fakultě dopravní, byla využita možnost řízeného kvalifikovaného odhadu. Celkový počet návštěv v prostorách pracovišť ÚK byl odhadnut na 60 300 návštěv.

obr. 4

Obsazenost a využití vykazuje naše chráněná studovna v 5. patře (obr. 4). Je to prostor s vhodnými podmínkami pro studium – ticho, dostupná literatura ve volném výběru s možností požizování klasických kopií na vyžádání, osobní kontakt s referenčním pracovníkem, samozřejmostí je WiFi – síť EDU-ROAM, a vhodné umístění stolů nejen pro větší studijní skupiny, ale i pro odpočinek a relaxaci.

Pro ÚK je důležité sledování návštěvnosti v budově NTK, která je evidována prostřednictvím evidenčního systému NTK. V roce 2013 bylo zaznamenáno 245 691 vstupů (v roce 2013 to bylo 251 252 vstupů) na studentské a zaměstnanecké karty ČVUT do budovy NTK (chráněný prostor za turniketem). Od roku 2009, kdy byla budova NTK otevřena, byl zaznamenán pravidelný meziroční růst počtu vstupů z karet ČVUT, který se v roce 2013 zastavil. Zajímavý je i údaj o využívání noční studovny, kde bylo evidováno 10 515 (loni 15 841) vstupů na karty ČVUT.

7. Služby

7.1 Výpůjční služby

ÚK zajišťovala výpůjční služby na všech pracovištích, a to formou absenčních, prezenčních a meziknihovních výpůjček.

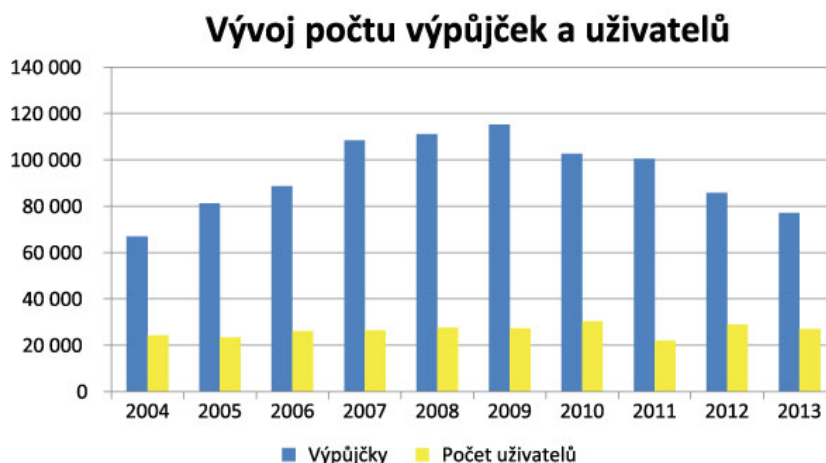
V centrálním pracovišti ÚK jsou dvě výpůjční místa (v 2. patře v hale služeb a v 5. patře v chráněném prostoru studovny ÚK). Uživatelé mohou také ve studovně využívat selfcheck – samoobslužný systém pro výpůjčku a vrácení knih s možností jejich prolongace, včetně kontroly uživatelského konta. Půjčování studijní literatury, která je uložena ve skladu, je možné pouze na základě rezervace/objednávky, kterou uživatel musí provést prostřednictvím svého konta v *Katalogu ÚK* na webu. Na základě této rezervace je dokument vyexpedován ze skladu a uživateli je automaticky odeslán e-mail o připravené rezervaci u výpůjčního pultu v 2. patře. Uživatel také může prostřednictvím svého konta kontrolovat, co má půjčeno, může provést prodloužení výpůjčky (prolongaci) a provést rezervaci na již půjčený dokument na kterémkoliv pracovišti ÚK.

Volně přístupný fond ve studovně v 5. patře je určen zejména k prezenčnímu studiu, ale některé dokumenty si uživatel může vypůjčit i absenčně formou přímé výpůjčky ve studovně nebo na základě rezervace. Prezenční výpůjčky evidovány nejsou.

V případě platby poplatků (např. upomínky, nový PIN, poškozený čarový kód) lze kromě přímé platby u pultu provést bezhotovostní platbu, jednak v prostředí *Katalogu ÚK*, jednak u výpůjčního pultu.

Po dohodě s vedením Kloknerova ústavu zůstaly v prostorách bývalé knihovny zachovány jednou týdně výpůjční a další služby pro pracovníky ústavu, které jsou zajišťovány pracovníci centrálního pracoviště ÚK.

Celkově na všech pracovištích ÚK bylo uskutečněno 77 095 **absenčních výpůjček**, což je o 7 760 výpůjček méně než v předchozím roce. Pokles výpůjček je evidován v centrálním pracovišti a v lokální knihovně Fakulty dopravní. Vývoj celkového objemu výpůjček a počtu uživatelů v období 2004-2013 znázorňuje graf 2.

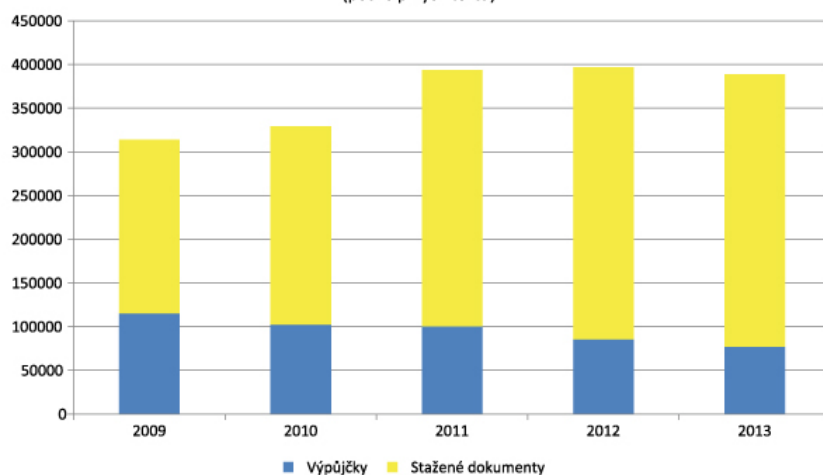
graf 2

ÚK se vedle klasických výpůjčních služeb soustřeďuje na poskytování elektronických služeb a zdrojů, proto považujeme za přínosné porovnat realizované výpůjčky fyzického fondu s počtem stažených dokumentů („výpůjček“) z elektronického fondu. Graf 3 ukazuje vývoj od roku 2009. Počet stažených e-dokumentů se týká pouze plných textů, takže nezahrnuje citace a abstrakty, které jsou ukazatelem využití zejména u citačních databází *WoS* a *Scopus*. Smyslem grafu není ukázat statistické využití elektronického fondu, ale změnu v chování uživatelů, jejich nároků na skladbu knihovního fondu.

Prezenční výpůjčky z volně dostupného fondu nebyly evidovány. Počet knihovních jednotek ve **volném výběru** byl celkově na všech pracovištích v roce 2013 v rozsahu 62 216 knihovních jednotek (tab. 12). Pro úplnost – fondy zrušené lokální knihovny MÚVS byly umístěny jednak ve volném výběru v centrálním pracovišti, jednak ve skladu, ze kterého jsou půjčovány na rezervace uživatelů.

Porovnání fyzických výpůjček a stažených e-dokumentů

(pouze plných textů)

graf 3

Počet KJ ve volném výběru	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	MUVS	Celkem
2009	30 293	5 215	13 989	4 541	8 457	62 495
2010	31 764	5 952	19 220	5 671	7 908	70 515
2011	32 339	5 226	11 122	6 628	7 946	63 321
2012	34 190	5 359	11 157	7 836	zrušena	59 142
2013	35 172	5 573	12 343	9 128	zrušena	62 216

tab.12

ÚK zajišťovala výpůjčky dokumentů i prostřednictvím **meziknihovní výpůjční služby (MVS)**. Meziknihovní služba stále patří ke standardním službám knihovny, zájem o ni trvá, ale díky dostupnosti plných textů v elektronické podobě se objem těchto služeb v posledních letech nemění, pohybuje se stále kolem 2 000 požadavků. V roce 2013 bylo realizováno celkem 1 906 požadavků, z toho pouze 624 klasickou výpůjčkou, ostatní jako kopie v tištěné nebo elektronické formě.

Ze zahraničních knihoven bylo pro uživatele ČVUT vyžádáno 337 článků v tištěné nebo elektronické podobě a bylo půjčeno 105 knih.

Na centrálním pracovišti ÚK v Dejvicích je poskytována **služba půjčování elektronických čteček**. Půjčováním elektronických čteček uživatelům reagovala knihovna na rozmach elektronických knih a časopisů a umožnila rozšíření nabídky referenčních i výpůjčních služeb. V roce 2013 se absenčně půjčovalo 10 čteček na měsíční výpůjční lhůtu, s výjimkou dvou letních měsíců. Celkově bylo realizováno 72 výpůjček. Vzhledem k zájmu uživatelů o nejnovější typy čteček byla v závěru roku pořízena další 3 zařízení.

7.2 Rešeršní a konzultační služby

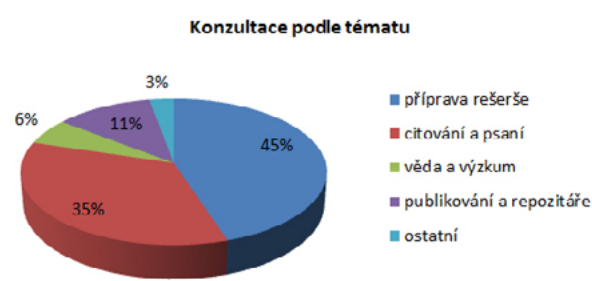
Rešeršní služby poskytovala ÚK pedagogům a vědeckým pracovníkům. Na webových stránkách je umístěn objednávací formulář s příslušnými položkami (téma rešerše, časové a jazykové vymezení, druhy dokumentů aj.) a kontakt na pověřenou pracovníci ÚK. V roce 2013 bylo celkem zpracováno 39 rešerší (včetně jedné rešerše zpracované v lokální knihovně na FJFI). Je to méně, než v předchozích letech, ale potěšující je, že s ubývajícím počtem rešerší přibývá počet samostatných uživatelů elektronických zdrojů. Jejich rešeršní dotazy (ukazatel *Hledání* – viz tabulky využití elektronických informačních zdrojů v kap. 9) dosáhly v roce 2013 celkového počtu 495 007, což je o bezmála 40 tis. dotazů více než v předchozím roce.

Studentům je věnována pozornost zejména formou konzultací k využívání elektronických informačních zdrojů a k práci s výsledky vyhledávání v nich. Je to účinnější pro znalost informačních zdrojů, samostatnost při vyhledávání a hodnocení potřebných informací ke studiu, psaní závěrečných prací a výzkumu doktorandů.

Konzultační služby se poskytují studentům zejména k vyhledávání v komerčních elektronických databázích i v kvalitních volně dostupných informačních zdrojích, k citování v závěrečných vysokoškolských pracích a odborných publikacích. Studenty zajímají také nadstavbové služby ÚK jako jsou citační manažery, discovery vyhledavače aj. Vědečtí pracovníci požadují konzultace zejména k hodnocení vědy, publikování v zahraničí, repozitářům, Open Access, i k vyhledávání speciálních druhů literatury (norem a patentů). Oddělení podpory studia poskytlo celkem 69 konzultací (v předchozím roce 72), a to jak elektronicky, tak při osobní návštěvě. Do sledování objemu konzultací nejsou započteny četné telefonické a jednodušší e-mailové dotazy. Grafy 4, 5 znázorňují způsob poskytování konzultací, požadavky na konzultace a témata.

graf 4

graf 5

V položce *ostatní* jsou zahrnuta témata jako např. založení specializované knihovny, kontakty na odborníky ve světě, právní ochrana patentů, vyhledání článku na internetu, vyhledání zahraničního patentu.

7.3 Reprografické služby

Reprografické služby jsou sice tradiční službou knihovny, ale je již zřejmé, že tato služba je na ústupu. V roce 2013 byly reprografické služby poskytovány na centrálním pracovišti v Dejvicích (zhotoveno 171 kopií) a v lokální knihovně FJFI, kde bylo z fondu zhotoveno 15 kopií. Minimální zájem či potřeba této služby jsou dány přímou dostupností plnotextových dokumentů v síti ČVUT, jinými příležitostmi ke kopírování dokumentů v budovách ČVUT i v budově NTK a jinými možnostmi zhotovování kopií. V tab. 13 jsou pro srovnání uvedeny počty zhotovených kopií v letech 2009-2013.

ÚK ČVUT	2009	2010	2011	2012	2013
počet zhotovených kopií	22 226	4 682	2 856	301	186

tab. 13

7.4 Elektronické služby

ÚK se systematicky zaměřuje na **poskytování elektronických služeb**. Vedle standardních služeb spojených s knihovním fondem (zejména rezervace dokumentů a prolongace výpůjček) a elektronického dodávání dokumentů byly rozvíjeny referenční služby, dále služby, které se týkají efektivního využívání elektronických informačních zdrojů a služby vztahující se k podpoře vědy a výzkumu a k podpoře informačního vzdělávání.

Nejvyhledávanějšími službami byly ty, které umožňují získat plný text přímo v prostředí předplacených databází a digitálních knihoven. Objem těchto služeb byl sledován prostřednictvím statistických ukazatelů, více v kap. 9 této zprávy. V případě, že nelze použít přímou cestu nebo se jedná o jinak dostupný dokument, ÚK nabízela interním uživatelům **službu elektronického dodávání dokumentů (EDD ČVUT)**. Zájem o službu EDD ČVUT (<https://edd.cvut.cz/edd/>) v roce 2013 byl o málo nižší než v předchozích letech, ale stále ji vyžadují uživatelé, kteří mají specifické požadavky, zejména na starší dokumenty, které se nevyskytují ve zpřístupňovaných informačních zdrojích. V roce 2013 bylo jejím prostřednictvím vyřízeno 1 352 požadavků.

Elektronické služby byly rozvíjeny jako podpora vzdělávacího a vědecko-výzkumného procesu školy, a to zejména v oblasti **e-referenčních služeb**. Tyto služby usnadňují uživatelům získávat a zpracovávat relevantní informace. Orientujeme se především na jejich elektronickou formu. Služby jsou určeny celé univerzitě a nejsou vázány na fyzickou návštěvu knihovny.

V roce 2013 došlo k **implementaci vyhledávače typu discovery Summon** náhradou za metavyhledávač *360Search*, který knihovna několik let svým uživatelům zpřístupňovala. Vyhledávač *Summon* nabízí uživatelům intuitivní prostředí pro zadávání rešeršních dotazů. Prohledávány jsou odborné informační zdroje, a to nejen ty, ke kterým mají přeplacený přístup uživatelé z ČVUT. Jedná se o knihovní katalog, odborné databáze, elektronické knihovny a vybrané volně dostupné odborné zdroje. Na rozdíl od *360Search* jsou všechny informační zdroje indexovány u producenta, proto je vyhledávání rychlejší a zobrazování záznamů sofistikovanější. Uživatel tak získá z jednoho vyhledávacího prostředí přístup k plným textům ze všech odborných databází přístupných pro ČVUT a k dalším dostupným informačním zdrojům na úrovni abstraktu/citace, příp. plného textu i mimo licence ČVUT.

V rámci licenčních podmínek ke službě *Summon* pokračoval přístup ke službě *E-Journal Portal*, která obsahuje seznam všech e-časopisů.

ÚK zajišťovala online službu *RefWorks*, která umožňuje vytváření osobních bibliografických databází, importování bibliografických záznamů, vytváření a správu bibliografických citací apod. Službu využívalo 767 uživatelů (loni to bylo 645 uživatelů), kteří si založili v prostředí *RefWorks* individuální účet. *RefWorks* je robustní citační manažer, určený hlavně na správu většího počtu uložených záznamů. Zajímavým počinem bylo vystoupení našich dvou neaktivnějších uživatelů *RefWorks* v rámci semináře *Svět informačních zdrojů ProQuest a RefWorks - pomocník pro správu bibliografických citací*, který jsme pořádali ve spolupráci s firmou AiP (20. 3. 2013). Akademičtí pracovníci ve svých vystoupeních shrnuli, proč a jakým způsobem využívají *RefWorks* ke své práci. Jejich vystoupení potvrdila, že se jedná o přínosný nástroj pro komunitu vědců a vyučujících ČVUT.

Pro uživatele, kteří nemají tak vysoké nároky na práci s uloženými záznamy a nepracují s jejich velkými objemy, jsme v prosinci vyzkoušeli v rámci testovacího přístupu novou službu *FLOW*, která je také produktem firmy ProQuest. Ukázalo se, že proti *RefWorks* lépe podporuje práci týmů, které mohou sdílet v rámci své kolekce uložené záznamy i s plnými texty. Je to uživatelsky příjemná služba, která by měla zaujmout širší okruh uživatelů ČVUT. Služba *FLOW* bude zpřístupněna v rámci předplatného *RefWorks* na rok 2014.

Na základě opakovaných dotazů a při vzniku novinek ve službách knihovny se průběžně buduje soubor často kladených otázek (FAQ) na webových stránkách ÚK. Soubor často kladených otázek se většinou vztahuje k systému výpůjček, proto je umístěn přímo v *Katalogu ÚK*.

8. Webové stránky, propagace

Vysokoškolská knihovna poskytuje své služby nejen registrovaným uživatelům, ale všem zaměstnancům a studentům školy i odborné veřejnosti. Webové stránky se staly zásadní službou, která je schopná oslovit neomezený počet návštěvníků. Tvorbě a aktualizaci webových stránek je proto v ÚK věnováno velké úsilí, tvoří východisko ke všem službám, novinkám, informacím a v neposlední řadě je to prostor pro prezentaci většiny aktivit. Proto na ně odkazujeme de facto ve všech kapitolách této zprávy.

8.1 Webová stránka ÚK

Informace o všech službách a činnostech ÚK jsou zpřístupňovány na webových stránkách ÚK ČVUT - <http://knihovna.cvut.cz/>. Webová prezentace je průběžně aktualizována, v roce 2013 došlo k větším zásahům v návaznosti se zaváděním služby *Summon* (obr. 5). Větší důraz byl kladen na atraktivnější zobrazení novinek, proto byla vytvořena řada bannerů k nově nabízeným službám, zkušebním přístupům, pořádaným akcím.

obr. 5.

Ke sledování návštěvnosti a chování návštěvníků na webové stránce ÚK je používán nástroj *Google Analytics*. Z analýz je patrné, že nejnavštěvovanějšími stránkami jsou stále mimo úvodní stránky sekce *Informační zdroje* a návod *Jak psát vysokoškolskou kvalifikační práci*. V roce 2013 navštívilo webovou stránku ÚK přes 194 tis. návštěvníků.

Ve snaze co nejvíc přiblížit informace a informační zdroje uživatelům pokračovaly práce na aktualizaci a rozšíření nabídky oborů v rámci služby *Novinky z oboru*, která je dostupná z webových stránek ÚK. Na stránce jsou zobrazovány výsledky z průběžných rešerší z jednotlivých odborných databází pomocí RSS kanálů. Uživatel pak na jednom místě získá přehled o nově zařazených publikacích v klíčových databázích pro konkrétní téma. Přínosem je jednoduchost v získání relevantních informací k předmětu odborného zájmu uživatele. Některé rešerše byly připraveny přímo na objednávku, např. pro Inovacentrum ČVUT, další rešerše jsou připravovány v úzké spolupráci s katedrami. Technologie RSS je také využívána na webových stránkách k propagaci nově zakoupených titulů, a to jak tištěných, tak elektronických. Uživatelé se tak dozví, které e-knihy jsou nově zpřístupněné nebo které tituly jsou dostupné na lokálních knihovnách. Podobným způsobem zveřejňujeme i nově publikované výsledky vědy a výzkumu pracovníků ČVUT v citačních rejstřících *WoS* a *Scopus* (obr. 6). S ohledem na licenční podmínky informačních zdrojů jsou stránky, které zobrazují výsledky rešerší, přístupné pouze pro studenty a pracovníky ČVUT.

Pro lepší orientaci v informačních zdrojích byl v roce 2012 zpřístupněn *KatalogIZ*, který zobrazuje nabídku relevantních informačních zdrojů pro jednotlivé obory. Popis každého informačního zdroje obsahuje krátkou charakteristiku, typ zdroje, kontakt na odpovědnou osobu na ČVUT, odkazy na nápovědy a samozřejmě odkazy na přímý i vzdálený přístup. V roce 2013 byl *KatalogIZ* aktualizován a průběžně jsou doplňovány volně dostupné informační zdroje.

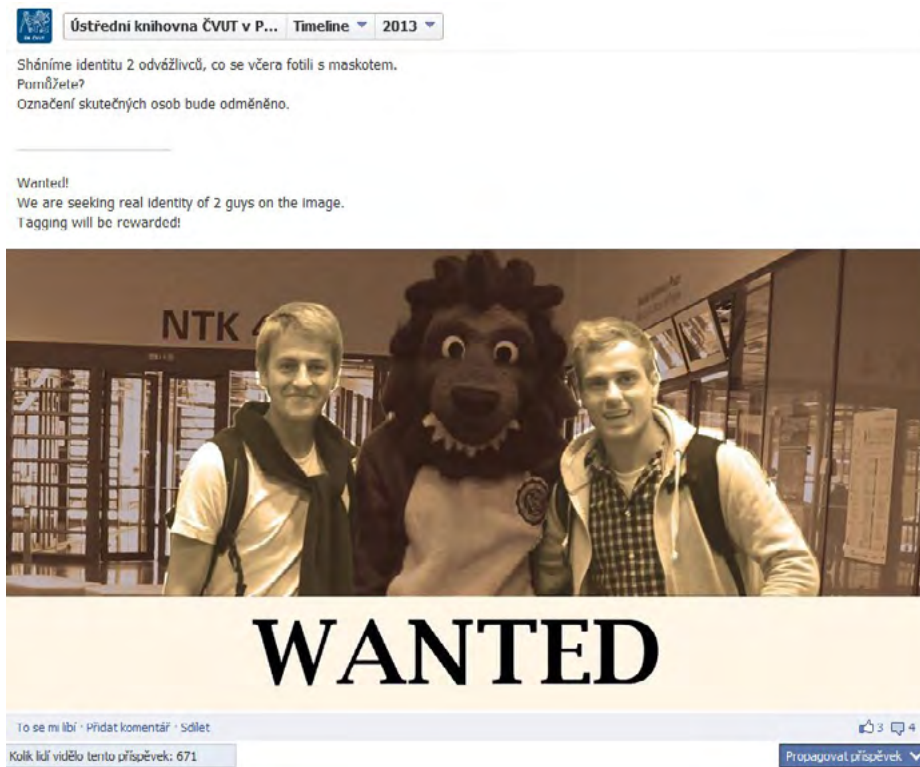
obr. 6

8.2 Propagace a komunikace s uživateli

V rámci propagace knihovny a jejích služeb jsme se v roce 2013 více orientovali na spolupráci s fakultami. Informace o nových službách a aktuálních akcích byly zaměřeny více na jednotlivé fakulty a šířeny komunikačními kanály jako fakultní webové stránky, facebookové stránky fakult, adresnými e-maily nebo klasickými letáky. Na jednotlivých fakultách má knihovna prostor, kde může umísťovat plakáty s novinkami, například na Fakultě strojní je k dispozici stojan u hlavního vchodu. Aktivně jsme se zapojili do „dnů otevřených dveří“ jednotlivých fakult. Knihovna byla představena pomocí posterů a letáčků určených budoucím studentům. Propagaci celosvětové akce Open Access Week v roce 2013 knihovna pojala kreativně pomocí informativních stojanů, které byly umístěny v dejvických budovách.

Stejně jako v předchozích letech byly pro studenty 1. ročníků zveřejňovány všechny základní informace (přístup do knihovny, otevírací hodiny, služby knihovny, registrace, uživatelské konto, online katalog, půjčování, rezervace, prodlužování) nejenom na webových stránkách, ale také formou informativních letáčků. Letáky byly umístěny na nástěnkách, u pultů studijních oddělení jednotlivých fakult a ve Vydavatelství průkazů ČVUT. Novinkou roku 2013 byly záložky s informací k registraci v knihovně, které měli studenti k dispozici při zápisu. Informace o knihovně a jejích službách byly poskytnuty fakultám do jejich informativních a propagačních materiálů (kalendáře, příručky pro prváky, brožury).

Dalším kanálem k propagaci akcí a služeb a k neformálnější komunikaci s uživateli byla využívána sociální síť *Facebook* (obr. 7 – ukázka z propagační kampaně na FB ÚK). Na konci roku 2013 bylo 440 fanoušků stránky *Facebook ÚK ČVUT*, tato skupina uživatelů se zvyšuje – v předchozím roce jich bylo 345.

obr. 7

V roce 2013 pokračovala e-konference DSVINFO@cvut.cz (Doktorand, Studium, Věda), v rámci které byli účastníci informováni o novinkách v oblasti elektronických informačních zdrojů, o pořádání různých akcí (seminářů, školení), o nových e-sluzbách a nástrojích na podporu informačního vzdělávání a na podporu vědy a výzkumu na ČVUT.

9. Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů (EIZ)

9.1 Zhodnocení dostupnosti EIZ v roce 2013

Zajištění dostupnosti elektronických informačních zdrojů pro ČVUT bylo jedním z hlavních úkolů ÚK. V roce 2013 pokračovalo zpřístupňování zásadních multioborových a oborových informačních zdrojů, které pokrývaly ve vysoké kvalitě všechny obory rozvíjené na ČVUT.

Zásadním **multioborovým informačním zdrojem** byla digitální knihovna *ScienceDirect* vydavatelství Elsevier, která zpřístupňuje plnotextovou kolekci elektronických časopisů *Freedom Collection*. Dalším zdrojem je velká kolekce časopisů a knih *SpringerLink* vydavatele Springer Verlag (nyní součást společnosti BertelsmannSpringer), jejíž součástí je *Lecture Notes in Computer Science*, *Lecture Notes in Mathematics*, *Springer eBook Collection in Computer Science* a kolekce časopisů *Kluwer*. Uživatelé z ČVUT měli dále možnost využívat také digitální knihovnu *Wiley Online Library* vydavatele Wiley-Blackwell, která obsahuje kolekci časopisů, knih, referenčních publikací. Pokračoval také přístup k multioborové databázi *EBSCOhost*, která mj. zahrnuje řadu recenzovaných časopisů, které nejsou dostupné v jiné podobné databázi.

Přístup k **citačním databázím**, které jsou důležité zejména pro vědeckou práci a hodnocení jejích výsledků, pokračoval i v roce 2013. Byly to produkty *Web of Science* a *Journal of Citation Reports* (na platformě *Web of Knowledge*) vydavatele Thomson Reuters a multioborová citační databáze *Scopus* vydavatele Elsevier.

Pokračoval přístup k zásadním **oborovým informačním zdrojům**. Na prvním místě je třeba zmínit elektronickou knihovnu *IEEE/IET Electronic Library* (na platformě *IEEE Xplore*), která poskytuje unikátní informace nejen z oboru elektrotechniky, ale díky svému neustálému vývoji pokrývá i obory, které nejsou pokryty jinými zdroji. Pokračoval také přístup k digitální knihovně *ACM Digital Library*, která obsahuje plné texty časopisů a sborníků americké počítačové společnosti ACM. Oba zdroje patří mezi celosvětově nejrozšířenější databáze pro technické a inženýrské obory a taktéž jejich producenti jsou největšími a nejvýznamnějšími organizacemi v daném oboru na světě.

Problematické bylo **financování výše uvedených zdrojů v roce 2013**. Problém nebyl pouze u citačního zdroje *Web of Science* a *Journal Citation Reports*, který je přímo financován prostřednictvím rozpočtu Akademie věd ČR ze státních prostředků a ze spoluúčasti členů konsorcia na tento zdroj. V kontinuitě dotačních programů MŠMT, kterými byla dostupnost EIZ podporována od r. 2000, došlo k přerušení z důvodu opožděného vypsání programu MŠMT *Informace – základ výzkumu* (LR). Program měl být vyhlášen v létě 2012, ale vzhledem k problémům s notifikací programu u Evropské komise byl vyhlášen až 19. 12. 2012 a vyhodnocen k 30. 5. 2013. Možnost čerpání dotace byla stanovena až po 1. 8. 2013.

U některých multioborových konsorciálních zdrojů (*Science Direct*, *Wiley*, *Springer* a *Scopus*) byl rok 2013 hrazen z předplatného placeného v roce 2012 z dotace a z finanční spoluúčasti členů příslušných konsorcií. Přístup k databázi *EBSCO* byl v prvním období 2013 hrazen 100% členy konsorcia, pro ČVUT se jednalo o značné zatížení. Stejným způsobem musely být hrazeny zásadní oborové zdroje pro ČVUT - *IEEE/IET Electronic Library* a *The ACM Digital Library* – tj. licenční poplatky byly plně placeny členy konsorcia.

Teprve od srpna 2013 mohla být použita dotace z projektu LR1310 *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a inženýrských oborech*, jehož nositelem je ČVUT a účastníky Matematicko-fyzikální fakulta UK, Vysoká škola ekonomická, Ústav informatiky AV ČR, Ústav teorie informace a automatizace AV ČR. Projekt byl přijat na období 2013-2017, zahrnuje pouze pražské účastníky, mimopražské vysoké školy a výzkumné organizace jsou účastníky separátního projektu programu OP VaVpl.

Uživatelé ČVUT měli k dispozici také **nekonserciální oborové zdroje** v rámci celé školy nebo pro jednotlivé fakulty: *MathSciNet* (digitální knihovna *Mathematical Reviews*), *Scientific Research Publishing* (kolekce volně dostupných časopisů), *IOP Science* (kolekce elektronických časopisů z produkce vydavatele Institute of Physics, která zahrnuje mj. i databázi *Proquest Dissertation and Theses*), *INIS* (kolekce časopisů z oblasti jaderné fyziky), *Physical Review Online (PROLA)*, *Optical Letters*. Pokračoval přístup ke kolekci *COS Research Support Suite*, která je zaměřena na mezinárodní spolupráci. Kolekce obsahuje tři samostatné databáze: *COS Scholar Universe*, *COS Funding Opportunities* a *Papers Invited*. K dispozici je také rozhraní *COS Pivot*, které umožňuje současnou práci s databázemi *Scholar Universe* a *Funding Opportunities* a umožňuje rozsáhlé sdílení informací v rámci odborné komunity.

Všechny zpřístupňované informační zdroje pro obory pěstované na ČVUT – komerční zdroje, zdroje v režimu Open Access a ve zkušebním režimu – jsou soustředěny v rámci sekce webové prezentace knihovny *Informační zdroje*. Uživatelům z ČVUT jsou informační zdroje přístupny prostřednictvím IP

adres ČVUT. Autorizovaný přístup je výhodný zejména pro vzdálený přístup mimo domovskou síť uživatelů, což je v akademickém prostředí zvláště vítané. Pro vzdálený přístup existuje několik možností. Zaměstnanci ČVUT si mohou nainstalovat program VPN, který je autorizuje do sítě ČVUT, a poté již mohou využívat všechny služby dostupné pouze z rozsahu IP adres ČVUT. Dále je k dispozici všem uživatelům z ČVUT proxy server **Brána EIZ** (<https://dialog.cvut.cz/>), který umožňuje autorizovaný přístup uživatelů ke všem informačním zdrojům, které nejsou volně dostupné. V souvislosti s členstvím ČVUT v české shibbolethové federaci edulD (federativní autentizační služba) byly prostřednictvím této služby dostupné produkty vydavatelství Elsevier (*ScienceDirect*, *Scopus*), vydavatelství Wiley-Blackwell, databáze *EBSCOhost*, databáze *Web of Science* a *Journal Citation Reports*, elektronická knihovna *IEEE/ IET* a kolekce e-knih *Ebrary*. V roce 2013 byla do české shibbolethové federace nově připojena i digitální knihovna *ACM DL*.

9.2 Statistické sledování využití EIZ

V následujících oddílech jsou uvedeny výsledky statistického sledování využití EIZ na ČVUT se stručným komentářem k jednotlivým zdrojům. Informační zdroje jsou zpřístupňovány dlouhodobě, v příslušných tabulkách uvádíme srovnání jejich využití za posledních pět let. Vydavatelé těchto zdrojů průběžně reagují na mezinárodní standardy a poptávku po standardizaci poskytovaných statistických ukazatelů. V rámci této standardizace došlo průběžně ke kompletnímu přechodu na statistiky ve formátu Counter, konkrétně na verzi Counter 4 (po 1. 1. 2014). Formát Counter je mezinárodním standardem, proto lze předpokládat, že údaje budou lépe porovnatelné napříč databázemi. Jeho specifikem oproti jiným, tzv. non-Counter údajům, je standardizované nakládání s uživatelskými aktivitami (např. počítání vícenásobných „kliknutí“ na odkaz) a standardizované filtrování aktivit robotů. Z toho důvodu bylo rozhodnuto od roku 2013 sledovat ukazatele pouze v tomto formátu, a to i v případě zdrojů, které dříve ukazatele ve formátu Counter neposkytovaly.

V případě plnotextových zdrojů jsme se proto omezili pouze na sledování údajů o využívání plného textu, v případě bibliografických databází (včetně citačních) i nadále sledujeme využití dle počtu zobrazených záznamů. Tyto údaje uvádíme i zpětně od roku 2009 (ve formátu Counter, pokud jsou k dispozici). Ostatní údaje o počtu přístupů a hledání jsou i nadále získávány z non-Counter údajů.

9.2.1 Multioborové zdroje

ScienceDirect (Elsevier)

Digitální knihovna *ScienceDirect*, která zpřístupňuje kolekci produktů a služeb vydavatelství Elsevier, je zásadním a velmi využívaným informačním zdrojem na ČVUT. Od roku 2009 mají uživatelé přístup k celé kolekci časopisů *Freedom Collection*, která obsahuje dnes více než 2 500 titulů vědeckých časopisů. Vývoj ukazatele *Plný text* v průběhu let (tab. 14) ukazuje trvalý růst využití ze strany uživatelů ČVUT.

ScienceDirect časopisy	2009	2010	2011	2012	2013
přístupy	20 313	23 149	29 235	34 557	42 937
hledání	45 838	48 870	46 885	46 528	48 237
plný text	86 810	85 060	91 752	103 941	145 155

tab. 14

Wiley Online Library

Knihovna *Wiley Online Library* (dříve pod názvem *InterScience*) umožňuje přístup k plnotextovým verzím časopisů, knih a referenčních příruček vydavatelství Wiley-Blackwell. Pro ČVUT jako člena konsorcia je přístupná vybraná kolekce *STM*. Producent poskytuje pouze údaje statistického ukazatele *Plný text*, tj. počet zobrazených (otevřených) plných textů článků ve formátu PDF.

V tab. 15 je uveden vývoj využívání zpřístupňovaných časopisů v daném ukazateli za posledních pět let. Údaje nezahrnují využití celé knihovny *Wiley Online Library*, využití e-knih je popsáno kap. 4.2 *Elektronický informační fond*.

Wiley Online Library časopisy	2009	2010	2011	2012	2013
záznamy/plný text	6 594	4 055	9 891	8 640	10 375

tab. 15

SpringerLink

Služba *SpringerLink* zpřístupňuje v plnotextové formě odborné časopisy nakladatelství Springer, včetně produkce nakladatelství Kluwer, se kterou se v roce 2009 sloučilo. Jedná se již o víc než 2 600 titulů, které tematicky pokrývají oblasti biologie, chemie, lékařství, počítačové vědy, fyziky, matematiky, práva a ekonomie.

Producent poskytuje pouze statistické údaje pro ukazatel *Plný text*. V tab. 16 je uvedeno využití od roku 2009, která dokladuje rostoucí zájem o články digitální knihovny *SpringerLink*. V roce 2012 byl zaznamenán podle statistik pokles zájmu, ale patrně šlo o jev náhodný, protože v roce 2013 bylo staženo přes 22 tis. článků, tj. více než v předchozích letech.

SpringerLink	2009	2010	2011	2012	2013
plný text	12 850	15 856	19 303	11 623	22 207

tab. 16

EBSCOhost

Přístup do databází firmy EBSCO, která je agregátorem předních světových databází, mají uživatelé ČVUT od roku 2004 (dříve po názvem *eIFL Direct*). Původně byl považován z hlediska svého zaměření pouze za doplňující zdroj pro technické obory. Od roku 2008 byl obsah produktu *EBSCOhost* strukturován do dvou databází: *Academic Search Complete* – databáze vytvořená speciálně pro akademické prostředí, která tematicky pokrývá obory společenských a přírodních věd, ale také elektroinženýrství, stavební inženýrství, matematiku a fyziku; *Business Source Complete* – databáze tematicky zaměřená na ekonomii, finance, management, účetnictví a mezinárodní obchod. Postupně je *EBSCOhost* obohacován o další zdroje (např. *LISTA with Fulltext*, *Computers & Applied Sciences Complete*, *GreenFILE*). *EBSCOhost* nabízí české webové rozhraní se snadným a efektivním vyhledáváním, vzdálený přístup Shibboleth, možnost prohledávat e-knihy společně s databázemi atd.

V tab. 17 je uvedeno využívání databází v posledních pěti letech. Statistické výstupy poskytuje producent prostřednictvím firmy EBSCO. Výkyvy v jednotlivých ukazatelích (příkladem může být nepoměr v ukazateli *Přístupy* v poměru k ukazateli *Hledání*), které detailně monitorujeme, vyvolávají pochybnosti o správnosti dodávaných údajů. Knihovna požádala producenta o vysvětlení, zatím bez objasňujícího výsledku. V roce 2014 budeme věnovat velkou pozornost statistickým výstupům, provádět měsíční monitorování a komunikovat s poskytovateli těchto dat.

EBSCOhost	2009	2010	2011	2012	2013
přístupy	43 360	61 206	78 689	68 453	18 479
hledání	33 343	59 419	75 714	126 358	127 740
plný text	9 958	31 529	45 598	8 567	6 840

tab. 17

9.2.2 Citační databáze a rejstříky

Web of Knowledge – Web of Science (WoS), Journal Citation Reports (JCR)

Citační databáze *Web of Science (WoS)* je ve vysokoškolském prostředí naprosto nezbytná. *WoS* je jedním ze dvou oficiálních zdrojů pro hodnocení výsledků VaV. Na vývoji jeho využívání (tab. 18, 19) je zřejmý celkový stabilní zájem, v roce 2013 pak vysoký nárůst, který souvisí právě s hodnocením výsledků vědy a s tím, že autoři publikací mají zájem o sledování a porovnávání svých výsledků/citačních ohlasů a tudíž *WoS* a *JCR* využívají. Díky propojení bibliografických dat s plnými texty je citační databáze využívána jako klasický informační zdroj. Údaje o počtu odkazů na plné texty nejsou sledovány.

WoS	2009	2010	2011	2012	2013
přístupy	15 700	22 006	25 560	26 700	31 676
hledání	83 767	97 949	118 300	129 836	154 446
citace/abstrakt	96 871	103 104	142 330	127 653	254 502

tab. 18

JCR	2009	2010	2011	2012	2013
přístupy	3 233	4 516	5 190	5 175	5 782
hledání	3 563	4 712	7 979	5 084	5 925
záznamy	5 970	9 919	10 784	10 619	13 249

tab. 19

Scopus

Citační databáze *Scopus* je druhým oficiálním zdrojem pro hodnocení výsledků VaV. Je určena zejména pro srovnávání vědecké práce v rámci evropského prostoru. *Scopus* poskytuje ke všem zpracovaným článkům také možnost přímo sledovat všechny jejich dosavadní citační ohlasy. Databáze nepracuje s bibliometrickým indikátorem Impact Factor, ale jako nástroj pro hodnocení citovaných autorů používá Hirsch-index a metriky SJR. Vzhledem k propojení záznamů s plnými texty je databáze využívána také jako klasický informační zdroj. V ukazateli *Plné texty* jsou sledovány počty odkazů na plné texty. Využití databáze za léta 2009 až 2013 je dokumentováno v tab. 20 a ukazuje meziroční růst ve sledovaných ukazatelích.

Scopus	2009	2010	2011	2012	2013
přístupy	2 976	5 816	10 646	13 751	14 367
hledání	10 472	19 854	28 237	34 926	42 065
citace/abstrakt	4 220	8 641	15 314	18 722	23 498
plné texty	2 761	6 616	14 321	12 242	12 261

tab. 20

9.2.3 Oborové informační zdroje

Elektronická knihovna IEEE/IET

Výsledky využívání této elektronické knihovny (tab. 21) dokládají zásadní a zároveň stabilní zájem uživatelů o tento zdroj v prostředí ČVUT. Nejen ze statistického využití, ale i na základě ohlasů a uplatňovaných výsledků nelze pochybovat o tom, že *Elektronická knihovna IEEE/IET* patří mezi nejvýznamnější zdroje pro inženýrské obory.

IEEE/IET	hledání	plné texty celkem	z toho		
			články	konferenční příspěvky	normy
2009	21 047	32 190	12 894	19 124	172
2010	42 722	47 471	19 260	27 973	238
2011	54 456	54 718	21 943	32 388	387
2012	85 998	54 485	23 426	34 796	263
2013	92 688	57 089	23 037	33 723	329

tab. 21

Statistické údaje za rok 2009 byly z části dopočítány kvalifikovaným odhadem, protože přístup byl zahájen až v dubnu, ale využití v roce 2010 bylo sledováno podle skutečnosti a projevil se výrazný nárůst ve všech ukazatelích. Tento zřetelný růst pokračoval i v roce 2011. V roce 2012 byl výrazný nárůst v ukazateli *Hledání*, což může znamenat, že uživatelům stačilo prohlédnout výsledky na úrovni abstraktů, tento trend se potvrdil i v roce 2013.

Význam *Elektronické knihovny IEEE/IET* nespočívá pouze ve vlastním poskytnutí informačního zájmu, ale také v hodnocení dalších přínosů, kterými jsou uplatněné vědecké výsledky. V tab. 22 je uveden přehled počtu publikací v *Elektronické knihovně IEEE/IET* za období 2007-2013, který dokumentuje vývoj úspěšnosti autorů ČVUT v uplatňování jejich výsledků v prestižních časopisech a konferenčních sbornících.

IEEE/IET	2009	2010	2011	2012	2013
články v časopisech	20	30	33	33	28
konferenční příspěvky	170	204	245	232	177
Celkem publikace ČVUT	190	234	278	265	205

tab. 22

The ACM Digital Library

Digitální knihovna ACM obsahuje plné texty časopisů a sborníků americké počítačové společnosti ACM (The Association for Computing Machinery). Vedle vlastních plnotextových publikací databáze ACM DL integruje bibliografickou databázi *Guide to Computing Literature* – souhrnnou celosvětovou bibliografii literatury k oblasti Computer Science/computing. V tab. 23 jsou uvedeny výsledky využití podle dostupných ukazatelů od roku 2009. Statistické údaje o využití v roce 2013 vykazují pokles ve všech ukazatelích, ale přesto je na ČVUT stále stabilní skupina uživatelů tohoto zdroje. Pravděpodobně díky jiným dostupným zdrojům se uživatelé již tolik neorientují na *Digitální knihovnu ACM*.

ACM DL	2009	2010	2011	2012	2013
přístupy	12 953	14 089	9 248	4 075	3 999
hledání	4 598	5 837	4 652	4 835	3 019
záznamy/plný text	16 663	20 674	15 831	9 710	6 332

tab. 23

IOP Science, MathSciNet, PROLA

Dlouhodobě je zpřístupňovaná digitální knihovna *MathSciNet*, obsahující mj. referátový časopis *Mathematical Reviews*. Její vydavatel (Americká matematická společnost) poskytoval v minulých letech pouze údaje v ukazatelích *Přístupy/Hledání*, za rok 2013 byly sledovány počty bibliografických záznamů. Dalšími informačními zdroji, které jsou od roku 2010 zpřístupňovány pro uživatele ČVUT, je kolekce e-časopisu *IOP Science* z produkce vydavatele Institute of Physics, která zahrnuje mj. i databázi *Proquest Dissertation and Theses*) a archiv časopisu *Physical Review Online (PROLA)*. Jejich využití v ukazateli *Plný text* je uvedeno v tab. 24.

	2010	2011	2012	2013
IOP	6 369	5 677	6 254	6 492
PROLA	3 230	2 585	1 924	1 873
MathSci	-	-	-	3 929*

* Sledují se záznamy, ne plné texty.

tab. 24

10. Podpora studia

Podpora studia se soustřeďuje na zvyšování informační gramotnosti studentů, jejich schopnost vyhledávat a využívat informace potřebné ke studiu a k psaní závěrečných prací. Zahrnuje i právní a etické aspekty a otázky ochrany intelektuálního vlastnictví. Vzdělávací akce se zaměřují oborově - výběr elektronických zdrojů, citované zdroje, studijní materiály, příklady, ukázky i úkoly. Zvláštní pozornost se věnuje studentům pracujícím na závěrečných pracích a také doktorandům, kteří začali vědecky pracovat a připravují své disertace. Obsah i forma vzdělávání se řídí i cílovou skupinou. Nabídka vzdělávacích akcí pro jednotlivá témata a objednávací formulář jsou vystaveny na webové stránce <http://knihovna.cvut.cz/studium/vzdelavaci-akce/seminare-a-skoleni-na-miru/>.

Plány vzdělávacích akcí vycházejí z potřeb studentů, oddělení podpory studia při jejich pořádání spolupracuje s managementem fakult i jednotlivými pedagogy. Zpětnou vazbu získává z anket pro účastníky kurzů a seminářů, ze sledování informačního chování studentů, z dotazů na knihovnu a z témat požadovaných konzultací. K získání celkového přehledu patří i sledování změn ve studijních oborech na ČVUT, dlouhodobých záměrů ČVUT a MŠMT a trendů v informační gramotnosti ve světě.

V roce 2013 byly vzdělávací akce ÚK zaměřeny na:

- prezentaci služeb ÚK a nových EIZ a nástrojů pro práci s informacemi
- prezentaci zdrojů a informací k hodnocení výsledků vědy a výzkumu
- přednášky a školení na objednávku pedagogů mimo učební rozvrhy
- přednášky a školení jako účast ve výuce odborných předmětů na pozvání pedagogů
- přednášky a semináře pro akademickou obec ČVUT
- kurzy pro doktorandy s osvědčením o absolvování
- výuka povinně volitelného předmětu pro 3. ročníky bakalářského studia oborů na MÚVS
- exkurze do prostor ÚK v budově NTK a práce s online katalogem pro české i zahraniční studenty 1. ročníků

Přednášky, školení a semináře pro akademickou obec ČVUT byly pořádány k aktuálním tématům společným pro všechny fakulty, pro pedagogy a studenty. V roce 2013 se semináře zaměřovaly na nové elektronické informační zdroje a nástroje (*RefWorks, Summon, IEEE/IET*), na „academic skills“, elektronické publikování a sociální sítě pro vědu a výzkum.

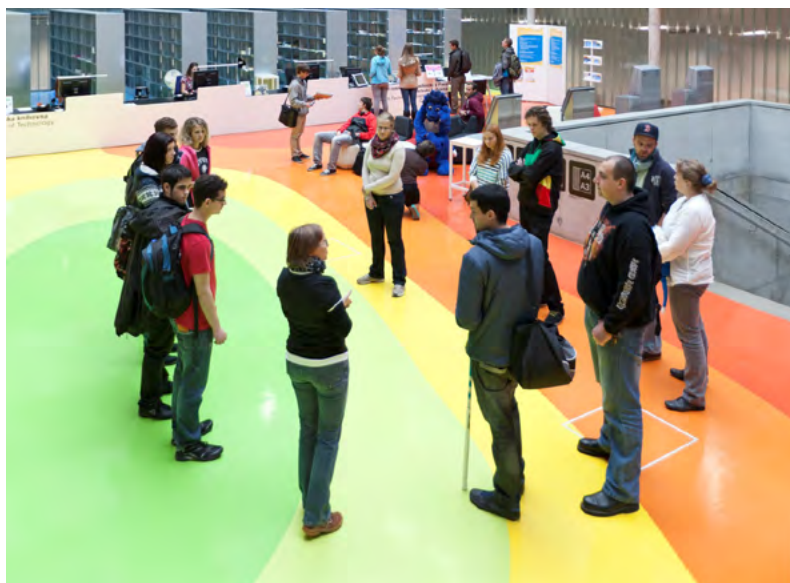
Účast ve výuce odborných předmětů se za dobu existence ÚK rozšířila skoro na všechny fakulty, v roce 2013 byly pracovnice oddělení podpory studia opakovaně zvány na FEL, FS, FD, FBMI a MÚVS (celkem 20 aktivit). Počty hodin i počty účastníků rostou. Oddělení podpory studia garantuje a vede výuku akreditovaného povinně volitelného předmětu pro dva ekonomicky zaměřené obory na MÚVS - *Personální management v průmyslových podnicích* a *Řízení a ekonomika průmyslového podniku*. Předmět Vyhledávání v databázích a práce s informacemi je zakončen klasifikovaným zápočtem a v zimním semestru 2013/2014 ho absolvovalo 160 studentů 3. ročníku bakalářského studia. Výuka bude po reakreditaci předmětu rozšířena na oba semestry a bude upravena pro studenty 1. a 2. ročníků bakalářského studia.

Workshopy *Jak citovat* knihovna pořádá na fakultách od roku 2011. Jsou prakticky zaměřené a studenti aktivně spolupracují, dotazují se na konkrétní případy a nejasnosti. Pro vyučující jsou workshopy dobrou zpětnou vazbou pro případné změny ve výuce. Potřebné informace, přihlašovací formuláře i studijní materiály, návody a příklady jsou k dispozici na webové stránce <http://knihovna.cvut.cz/studium/workshop-jak-citovat/>. V roce 2013 byl jejich počet omezen, protože potřebná kapacita přednášejících byla vyčerpána ve výuce na MÚVS. Proběhly 2 workshopy na FSv a FEL.

Pokračovaly **kurzy pro doktorandy *Informace pro vědu a výzkum***. Kurzy trvaly 10 týdnů (vždy 2 hodiny týdně) a jejich cílem je poskytnout doktorandům podporu při jejich vědecké práci. Informace jsou na adrese: <http://knihovna.cvut.cz/studium/vyuka-a-vzdelavaci-akce/kurz-pro-doktorandy/>. Pro zveřejňování studijních materiálů, zadání úkolů, vkládání vypracovaných úkolů a hodnocení úkolů se využívá prostředí LMS Moodle, z něhož lze získat přehledné statistiky úrovně odevzdaných úkolů. Tato zpětná vazba spolu s anketou hodnocení kurzu studenty umožňuje upravovat kurz podle potřeb účastníků. V letním semestru 2012/2013 proběhly kurzy na FSv, FS, FA a FD a v zimním semestru 2013/2014 další kurz na FSv. Celkový počet hodin výuky v roce 2013 byl 100 hodin a kurzů se zúčastnilo 53 studentů.

V roce 2013 byl pořádán ve spolupráci s dodavatelem elektronických zdrojů Albertina icome Praha **webinář** k práci s citačním manažerem *RefWorks Flow*. Školení na dálku probíhá v prostředí WebEx a umožňuje účastníkům i lektorovi pracovat a komunikovat mezi sebou ze svých vlastních kanceláří, dotazovat se a řídit práci podle tempa účastníků.

Vždy na začátku akademického roku jsou vypisovány **exkurze** na určité termíny nebo se pořádají podle objednávek z fakult pro začínající studenty i pro zahraniční hosty (obr. 8). Kromě provedení účastníků po budově NTK a prostorách ÚK v budově se exkurze zaměřuje také na strukturu ÚK, využívání uživatelského konta v online katalogu a rezervace literatury.

obr. 8

Počet hodin exkurzí i účastníků byl vyšší oproti předchozímu roku. Celkové počty hodin a účastníků exkurzí ukazuje tabulka 25.

typ exkurze	počet hodin	počet účastníků
vypsané pro české studenty	14	55
vypsané pro zahraniční studenty	3	19
objednané pro studenty MÚVS	19	308
objednané pro studenty FBMI	4	60
celkem	40	442

tab. 25

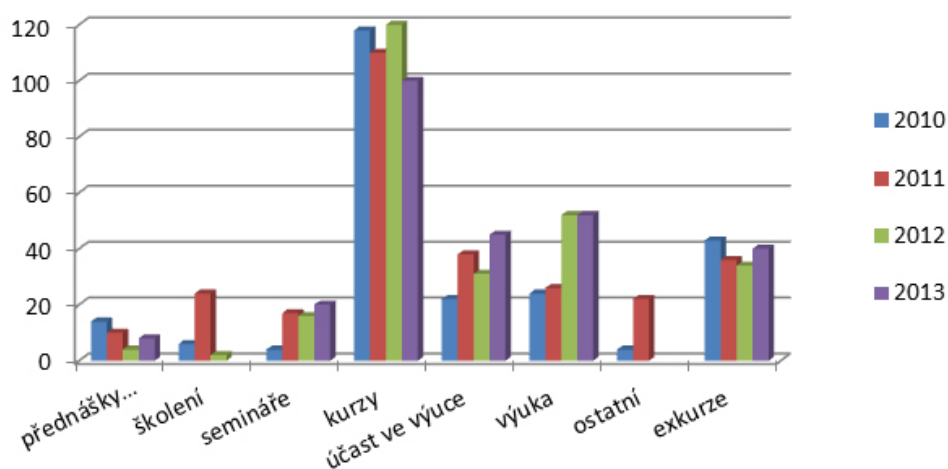
V tab. 26 je uvedena statistika vzdělávacích akcí, které proběhly v roce 2013.

typ akce	počet akcí	počet hodin	počet účastníků
přednášky	2	8	277
semináře	5	20	117
workshopy	2	4	8
webináře	1	2	8
účast ve výuce odborných předmětů	20	45	465
kurzy pro doktorandy	5	100	53
výuka na MÚVS (povinně volitelný předmět)	2	52	160
Celkem vzdělávací akce a výuka	37	231	1 088
exkurze pro studenty 1. ročníků	40	40	442
Celkem s exkurzemi	77	271	1 530

tab. 26

Srovnání vzdělávacích akcí za čtyři roky podle počtu hodin včetně výuky a exkurzí znázorňuje následující graf 6.

Vzdělávací akce 2010-2013

graf 6

Na podporu výuky byla v roce 2012 vyvinuta nová služba *Doporučená literatura online*. V rámci systému definuje učitel za podpory knihovny doporučenou literaturu ke svému kurzu a zároveň se nastaví podmínky k zobrazování nejnovějších publikovaných informací z dostupných informačních zdrojů na ČVUT. Učitel získává webový prostor, kde jednoduše spravuje doporučenou literaturu ke svému kurzu. V roce 2013 pokračovaly práce na přípravě dalších dvou předmětů pro FEL a dvou předmětů na FS. Zároveň byl systém předveden zástupci FBMI na ukázce jeho předmětu v systému.

11. Podpora vědy a výzkumu

Pokračující strategickou činností ÚK byla v roce 2013 oblast informační podpory vědy a výzkumu. ÚK získala svoji roli v procesu hodnocení výsledků vědy, výzkumu a inovací (VaVal), a to jednak v oblasti zajišťování přístupu ke stěžejním informačním zdrojům, jednak v procesu sledování, vyhodnocování a zveřejňování statistických dat, citačních a srovnávacích analýz. Mezi důležité parametry, které knihovna sleduje, patří oborové pokrytí v jednotlivých zdrojích a zastoupení autorů – akademických pracovníků ČVUT, hodnocení jednotlivých autorů (Hirsch-index) a hodnocení časopisů, ve kterých autoři z ČVUT publikují (Impact Factor, Scientific Journal Rankings). Knihovna zpracovává informace nebo poskytuje konzultace k parametrům, které se týkají publikací, publikační strategie a k parametrům, které ovlivňují hodnocení jejich publikací. V rámci této činnosti zprostředkovala knihovna žádosti o zařazení časopisů a konferenčních sborníků vydávaných ČVUT do databází *Web of Science (WoS)* a *Scopus*.

S hodnocením VaVal úzce souvisí práce s citačními rejstříky *WoS* a *Scopus*, *Journal Citation Reports* a *Scientific Journal Rankings*. Pracovnice ÚK průběžně sledovaly oblast hodnocení VaVal v ČR i ve světě. Na základě žádostí uživatelů z ČVUT připravovaly výstupy z citačních rejstříků *WoS* a *Scopus*. ÚK se zabývala také metodikou mezinárodního hodnocení univerzit, zejména QS World University Rankings, snažila se o implementaci a poskytování takových nástrojů a služeb, které by mohly postavení ČVUT v mezinárodních žebříčcích zvýšit. Dlouhodobě mezi ně patří unifikace názvu univerzity v databázi *WoS*, sjednocení záznamů ČVUT v databázi *Scopus*, ale zejména vzdělávání autorů ohledně dodržování formálních požadavků na identifikační údaje v jejich publikacích tak, aby byly v těchto bázích snadno identifikovány pod svou mateřskou institucí.

V roce 2013 knihovna po dohodě s vedením školy a univerzitním vydavatelstvím zaregistrovala ČVUT jako vydavatele u registrační agentury CrossRef¹. Elektronickým dokumentům vydávaným na ČVUT je přidělován mezinárodní jednoznačný a trvalý identifikátor DOI (Digital Object Identifier), který zajišťuje trvalý odkaz na elektronický dokument v prostředí internetu. K podpoře elektronického publikování byl uspořádán seminář, na kterém byly prezentovány aktuální informace k DOI na ČVUT a rovněž k OJS (Open Journal Systems), tedy k redakčnímu systému pro podporu a správu elektronického publikování časopisů ČVUT. *Pracovní seminář OJS a DOI na ČVUT: Podpora elektronického publikování na ČVUT* se konal 26. 11. 2013 a byl určen editorům časopisů, pořadatelům konferencí ČVUT a autorům. Služba byla zavedena a pilotně testována ve spolupráci s redakcí recenzovaného vědeckého časopisu *Acta Polytechnica*. Nová čísla jsou již zveřejňována přes OJS a jednotlivým článkům je přiřazen identifikátor DOI.

V prosinci 2013 se uskutečnil seminář *Sociální sítě pro vědu a výzkum*, který byl určen nejen pracovníkům ČVUT, ale byl otevřen i pro ČZU a VŠCHT, kde byl náležitě propagován, ukázka posteru je na obr. 9. Semináře se zúčastnili převážně akademičtí a vědecktí pracovníci. Seminář byl kladně hodnocen účastníky, kteří ocenili navazující diskuzi.

otevřený seminář pro doktorandy a vědecké pracovníky VŠ

SOCIÁLNÍ SÍTĚ pro VĚDU A VÝZKUM

čtvrtek 5. 12. 2013 10.00 – 12.00 Učebna 115, FEL ČVUT, Technická 2

lektor: Mgr. Ilona Trtíková (ÚK ČVUT, ÚISK FF UK)

informace: <http://Knihovna.cvut.cz>

České vysoké učení technické v Praze
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA

obr. 9

¹ <http://www.crossref.org/>

Zásadní vliv na změny v publikování nejen komerčních časopisů má politika otevřeného přístupu. Otevřený přístup (Open Access, OA) znamená okamžitou online volnou dostupnost vědeckých výstupů, a proto se dá předpokládat, že publikování v režimu OA přinese výrazné změny jak v oblasti zpřístupnění elektronických informačních zdrojů, tak také změny v oblasti financování těchto zdrojů.

ÚK se zapojuje do aktivit podporujících OA v českém prostředí a usiluje o zajištění volného neomezeného online přístupu k publikovaným recenzovaným výsledkům VaV své univerzity. Již od roku 2010 se ÚK snaží v rámci mezinárodní akce *Open Access Week* propagovat OA a spolupracuje s dalšími institucemi v rámci *Iniciativy AKVŠ ČR pro podporu otevřeného přístupu*². Budováním *Digitální knihovny ČVUT* podporuje ÚK zejména zelenou cestu OA a propaguje možnost autoarchivace plných textů publikační činnosti v institucionálním repozitáři. Pro podporu zlaté cesty OA knihovna průběžně aktualizuje podrobné seznamy OA časopisů pro jednotlivé obory pěstované na ČVUT umístěné na webových stránkách ÚK ČVUT v sekci *Podpora VaV/Open Access*.

Informace o všech uvedených aktivitách ÚK byly zveřejněny na webových stránkách v sekci *Podpora vědy* a ke všem aktivitám jsou nabízeny průběžné semináře a individuální konzultace.

² <http://www.akvs.cz/komise/open-access.html>

12. Budování institucionálního repozitáře

Digitální knihovna ČVUT – institucionální repozitář (DK ČVUT) – je budována od roku 2010 jako celouniverzitní platforma v souladu s principy otevřenosti univerzity vůči českému i mezinárodnímu prostředí, zvýšení transparentnosti výukové a vědecké činnosti a sdílení znalostí a výsledků odborných aktivit v rámci i vně univerzity. DK ČVUT je postavena na open source softwaru DSpace a je koncipována jako celouniverzitní prostředí pro ukládání, uchování, sdílení a prezentaci dokumentů v elektronické podobě, a to zejména vysokoškolských závěrečných prací a publikačních výstupů ČVUT.

V roce 2013 pokračovaly společné práce ÚK a VIC na budování repozitáře, a to s podporou samostatného dílčího úkolu v rámci *Institucionálního rozvojového plánu ČVUT* (IRP 2013). Repozitář je naplňován novými metadatovými záznamy o závěrečných pracích (bakalářské, diplomové a disertační práce), které jsou automaticky importovány z komponenty Informačního systému ČVUT KOS, ukládány do struktury repozitáře a poté jsou veřejně dostupné. Metadata disertačních prací z FEL a plné texty disertací a tezí disertačních prací do repozitáře vkládá ÚK.

Dále se knihovna podílela na zpřesnění workflow zadávání, odevzdání, posuzování a konečném zpřístupnění závěrečných prací včetně posudků. Workflow bylo rozšířeno o modul Státních závěrečných zkoušek (SZZ) a formuláře pro elektronické zadání ZP. Pilotně bylo vše odzkoušeno v listopadu 2013 na Fakultě dopravní.

Průběžně probíhalo také ruční vkládání metadat a plných textů publikací pracovníků ČVUT. V rámci projektu IRP 2013 byla DL ČVUT propojena s komponentou Věda, výzkum, vnější styky (VVVS) Informačního systému ČVUT. Pro podporu otevřeného přístupu k vědeckým výstupům a s ohledem na požadavky autoarchivace byla komponenta VVVS rozšířena o možnost uložení plného textu článku s následnou možností vyexportování těchto dat do repozitáře a jejich zpřístupněním. Knihovní rada ČVUT projednala dne 4. 12. 2013 podkladový materiál pro návrh institucionální politiky OA na ČVUT. ČVUT ve svém *Aktualizovaném Dlouhodobém záměru*³ podporuje budování DK ČVUT jako otevřeného institucionálního repozitáře. Prvním krokem může být autoarchivace článků, které jsou výstupem výzkumu financovaného ze 7. rámcového programu, v institucionálním repozitáři, jak to ukládá Evropská komise v pilotním projektu týkajícím se otevřeného přístupu⁴. Současně je navržena podpora dobrovolné autoarchivace článků v repozitáři ČVUT dle možností daných autoarchivační politikou jednotlivých vydavatelů. Pro větší zviditelnění univerzity a posílení prestiže ČVUT byl repozitář připraven na zapojení do mezinárodních struktur. Chystalo se propojení se specializovaným mezinárodním vyhledávačem DRIVER, který byl však zrušen a plně integrován do struktury OpenAIRE. Zároveň byl repozitář přizpůsoben OpenAIRE, tedy byla implementována pravidla OpenAIRE Guidelines⁵ a jsou sledovány informace o projektech, vědeckých publikacích a výzkumných datech. Zapojení do mezinárodní infrastruktury repozitářů dává příležitost pro lepší prezentaci publikačních výstupů uložených v repozitáři ČVUT a zvyšuje možnost jejich dalšího využití domácí i zahraniční odbornou veřejností. DK ČVUT se umístila v rámci mezinárodního hodnocení Ranking Web of Repositories na 4. místě v ČR⁶.

Repozitář dále slouží jako otevřená platforma pro uložení a zveřejňování vědeckých článků v recenzovaném časopise *Acta Polytechnica* (AP). Došlo k propojení redakčního systému OJS a DSpace. Všechny záznamy v repozitáři jsou opatřeny jednoznačným identifikátorem Handle a jsou indexovány v rámci vyhledávacích služeb (např. Google). Jako další jednoznačný a trvalý identifikátor digitálního obsahu je časopisu a jednotlivým článkům AP přidělován identifikátor DOI. Do repozitáře byly také implementovány statistiky pro sledování počtu zobrazení záznamů a stažení plných textů (obr. 10).

³ <https://www.cvut.cz/documents/10552/98b463af-5231-46bd-9060-3abafcb451fd>

⁴ <http://www.openaire.eu/cs/open-access/open-access-in-fp7>

⁵ <https://www.openaire.eu/cs/support/guides/repository-managers>

⁶ <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Czech%20Republic%20>

ACTA POLYTECHNICA
JOURNAL OF ADVANCED ENGINEERING

HOME ABOUT LOG IN REGISTER SEARCH CURRENT ARCHIVES ANNOUNCEMENTS

Home > Vol 53, No 6 (2013) > Frougny

FACTOR AND PALINDROMIC COMPLEXITY OF THUE-MORSE'S AVATARS

Christiane Frougny, Karel Klouda

ABSTRACT

Two infinite words that are connected with some significant univoque numbers are studied. It is shown that their factor and palindromic complexities almost coincide with the factor and palindromic complexities of the famous Thue-Morse word.

Full Text: PDF
DOI:10.14311/AP.2013.53.0868

REFBACKS

There are currently no refbacks.

ISSN 1210-2709 (Print)
ISSN 1805-2363 (Online)
Published by the Czech Technical University in Prague

OPEN JOURNAL SYSTEMS

Journal Help

USER

Username

Password

Remember me

NOTIFICATIONS

[View](#)
[Subscribe / Unsubscribe](#)

JOURNAL CONTENT

Search

All

Browse

- [By Issue](#)
- [By Author](#)
- [By Title](#)
- [Other Journals](#)

obr. 10

13. Informační infrastruktura

13.1 Technické a technologické vybavení ÚK

ÚK je systémově integrovaná do informační infrastruktury univerzitního prostředí, což je důležité zejména pro centrální pracoviště v budově NTK, která stojí mimo univerzitní síť. Podpora všech činností ÚK je založena na úzkém propojení s Informačním systémem ČVUT. Vzhledem k zásadním technickým a technologickým potřebám provozu ÚK byla podpora všech oblastí IT, včetně hardwarové, smluvně dohodnuta s VIC ČVUT a byla financována z prostředků ÚK.

V **technickém vybavení** ÚK v roce 2013 nebylo třeba stávající zařízení měnit na žádném pracovišti ÚK. V závěru roku byly zakoupeny 3 čtečky e-knih, určené k výpůjčce uživatelům.

Všechny pracovní stanice byly jednotně spravovány a aktualizovány po stránce **softwarového vybavení**.

Pro bezbariérové zpřístupnění fondu, který je umístěn ve studovně ÚK v budově NTK, je využívána **technologie RFID**. Pro výpůjčku a vrácení dokumentů je to samoobslužné zařízení – selfcheck, pro účely revize fondu na regálech se osvědčil digitální asistent (ruční terminál s RFID čtecím zařízením). V roce 2013 bylo samoobslužně uskutečněno 1 468 (1 587) výpůjček, 761 (890) vrácení a 179 (6) prodloužení. Ke všem těmto akcím selfcheck využilo celkem 1 594 (1 544) uživatelů. Čísla v závorkách se vztahují k roku 2012, potvrzuje se, že způsob samoobsluhy volí stabilní skupina uživatelů.

13.2 Knihovní systém Aleph

V průběhu roku probíhala běžná údržba knihovního systému. Další práce se týkaly vytvoření samostatných sbírek pro určitá pracoviště školy, vytvoření souborů aktuálně odebíraných tištěných časopisů včetně informace o jejich umístění a zpřístupnění. V knihovním katalogu byla vytvořena nová báze pro vyhledávání bibliografických záznamů, která neobsahuje záznamy časopisů a bakalářských a diplomových prací, což umožňuje snadnější orientaci ve výsledku vyhledávání monografických dokumentů. Pro vyhledávač *Summon* byl namapován *Katalog ČVUT*. V oblasti autoritních záznamů bylo nastaveno stahování aktuálních autoritních záznamů pomocí protokolu OAI-PMH namísto původního stahování pomocí FTP. Pro autoritní databázi SNA (Soubor národních autorit) byla provedena úprava záznamů autorů ČVUT.

Pracovníci ÚK se pravidelně účastní pracovních setkání neformálního sdružení uživatelů knihovního systému Aleph (Sualeph). Na jarním setkání v Karlových Varech představil náš spolupracovník Ing. Skopec uživatelský pohled na fungování propojení systému Aleph s platebním systémem ČVUT v prezentaci *Bezhotovostní platby v Alephu*.

14. Prostory

Prostorová situace ÚK se proti loňsku nezměnila na **centrálním pracovišti**, které užívalo prostory v budově NTK, jednalo se o studovnu v 5. patře, skladové prostory v 1. podzemním podlaží a administrativní prostor ve 2. patře – v úhrnné ploše 1 131,66 m².

Podle nájemní smlouvy je ÚK oprávněna užívat určenou část výpůjčního pultu v 2. patře v hale služeb a u něj se nacházející úložné prostory v rozsahu 2 regálů. Prostorová situace centrálního pracoviště není zcela ideální, ale zatím je dostačující. Skladovací kapacity i objem regálů ve volném výběru ve studovně zatím dostačují, ale vzhledem k přesunu knihovního fondu z MÚVS mnoho volného prostoru nezbyvá. Počet studijních míst v prostoru studovny ÚK je dostačující, vzhledem k tomu že v budově NTK je široká nabídka dalších studijních a odpočinkových míst.

ÚK nemá vlastní zasedací místnost, z nájemní smlouvy má ÚK právo bezplatně využívat vzdělávací centrum nebo zasedací místnost NTK pro porady a obdobné příležitosti, a to v rozsahu 15 pracovních dnů ročně. V roce 2013 se toto ujednání v plném rozsahu naplňovalo využitím učeben pro konání pracovních setkání s fakultami, na pořádání seminářů a knižních výstav. Pracovní porady se realizovaly v kancelářských prostorách ÚK.

Prostorová situace v **lokálních knihovnách** – zahrnuje veřejný prostor, tj. výpůjční oddělení, studovny a volně přístupný fond, dále kanceláře a sklady – se v roce 2013 také nezměnila.

Počet **studijních míst**, vykazovaných za celou ÚK, se snížil z loňských 165 na 157 míst. Úbytek jde na vrub lokální knihovny FD, kde došlo k prostorovým úpravám. Vzhledem k odchodu MÚVS a některých kateder FS z Horské ul., jejichž studenti využívali lokální knihovnu FD, je počet zdejších studijních míst dostačující.

ÚK	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	Celkem
plocha (m ²)	1 132	276	387	140	1 935
počet míst	55	12	68	22	157

tab. 27

15. Personální situace

Množství aktivit a úkolů, které plnila ÚK v roce 2013 a které byly podrobně popsány v předchozí části zprávy, vyžadovalo od všech pracovníků velké pracovní nasazení. V některých obdobích roku to bylo poměrně obtížné, protože kapacita pracovních úvazků se opět snižovala, jak ukazuje tab. 28.

ÚK	2009	2010	2011	2012	2013
pracovníci	34	35	33	33	31
úvazky	31,0	29,85	28,95	28,5	26,5

tab. 28

Do úbytku pracovních kapacit se promítl jeden nástup na rodičovskou dovolenou, v závěru roku pak odchod jedné pracovnice, ale také pohyb v úvazcích u 3 pracovníků. Díky dobré organizaci práce se knihovna se sníženou pracovní kapacitou vyrovnala a naplánovala její zvýšení v roce 2014. Stále se ukazuje jako výhodné, že knihovna je pracovištěm, kde se flexibilně pracuje s částečnými úvazky. Tento systém se osvědčil, zejména u pracovníků na rodičovské dovolené, které neztrácejí nabyté znalosti a dovednosti, protože se poměrně rychle vracejí aspoň na malý úvazek. Výkonnost všech pracovníků zcela jistě ovlivňují nadstandardně dobré vztahy na pracovišti.

Zaměstnanci ÚK	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	Celkem
pracovníci	26	2	2	1	31
úvazky	22,4	2	1,5	0,6	26,5

tab. 29

V ÚK k 31. 12. 2013 podle dosažené kvalifikace pracovalo 19 pracovníků s VŠ vzděláním (z toho 13 s knihovnickým) a 12 středoškoláků (z toho 8 absolventů knihovnické střední školy). V tab. 29 jsou uvedeny konkrétní počty pracovníků a úvazků podle jednotlivých pracovišť ÚK. Vzhledem k malému počtu pracovníků v lokálních knihovnách v případech nemoci či dovolené byl provoz zajištěn kapacitami centrálního pracoviště.

Ekonomické činnosti (rozpočet, personalistika, finanční a mzdové účetnictví, evidence majetku apod.) zajišťovali pracovníci školy (nad rámec jejich pracovní činnosti) celkem v rozsahu 2 pracovních úvazků, některé činnosti se přenesly do pracovních náplní knihovníků. **Technickou a technologickou podporu** činnosti ÚK smluvně zajišťuje VIC.

Pracovníci ÚK se účastnili řady **odborných a vzdělávacích akcí**, které byly zaměřeny na rozšiřování jejich odborných znalostí a seznamování se s novinkami ve všech oblastech knihovnické a informační praxe. Celkem bylo navštíveno 26 tuzemských akcí (konferencí, seminářů, webinářů, workshopů), kde bylo ze strany ÚK předneseno sedm příspěvků.

I v roce 2013 se dařilo na mezinárodních konferencích, pracovnice ÚK úspěšně reprezentovaly ČVUT. Na konferenci IATUL 2013, která se konala v Kapském městě (JAR), byl do programu přijat příspěvek a v posterové sekci měla ÚK svůj poster. Dalším úspěchem byl příspěvek na konferenci ECIL 2013 v Instabulu (Turecko), který byl společným dílem knihovnic ČZU, ČVUT a VŠE. Tento příspěvek byl také publikován vydavatelstvím Springer.

ÚK sama organizovala/pořádala 9 seminářů a 1 webinář pro uživatele a knihovníky. V rámci interního vzdělávání se všichni pracovníci knihovny zúčastnili školení na EXCEL 10. Přínosná byla také studijní cesta do knihoven v Rakousku a Slovinsku (Graz, Maribor, Celje a Lublaň), které se zúčastnily 3 pracovnice. V rámci interního školení pak seznámily se svými poznatky ostatní pracovníky knihovny.

16. Mezinárodní a národní spolupráce

16.1 Členství v odborných orgánech a organizacích

Asociace knihoven vysokých škol ČR, z. s.p.o (AKVŠ)⁷

ČVUT patří od roku 2002 k zakládajícím členům sdružení a aktivně se podílí na jeho činnosti. V roce 2013 byla zvolena PhDr. Machytková do funkce předsedkyně výkonného výboru. V *Odborné komisi pro informační vzdělávání a informační gramotnost AKVŠ* pracovaly Mgr. Cívínová, PhDr. Tichá a Mgr. Trtíková. Aktivit neformální skupiny *DSPACE.CZ* a *Iniciativy pro podporu otevřeného přístupu* se účastnily PhDr. Kovářiková, Mgr. Němečková a Mgr. Pilecká. Asociace se zabývala v roce 2013 problematikou financování elektronických informačních zdrojů a dalšími strategickými aktivitami jako jsou podpora otevřeného přístupu jako změny v komunikaci vědeckých výsledků nebo nové trendy ve VŠ knihovnách. Konference *Bibliotheca Academica 2013* se konala ve dnech 30. a 31. 10. 2013 na Veterinární a farmaceutické univerzitě v Brně. Hlavním tématem konference bylo motto *Nová témata – nové výzvy*. Pozvání přijala výkonná ředitelka LIBER dr. Izaskun Lacunza, která přednesla příspěvek s názvem *Libraries as drivers of Open Access in Europe*. Podrobné informace o aktivitách AKVŠ jsou na webových stránkách asociace.

International Association of Technological University Libraries (IATUL)⁸

ČVUT je řádným členem asociace IATUL od roku 2001. IATUL je mezinárodní asociace založená v roce 1965, která působí zároveň jako podsekcce největšího knihovnického sdružení The International Federation of Library Associations (IFLA). IATUL pravidelně organizuje výroční konferenci v různých částech světa. V roce 2013 se 34. konference sdružení IATUL konala v Kapském městě v Jižní Africe (14. - 18. 4. 2013) s hlavním tématem *Doing it together: effective collaboration in scientific and technological university libraries*. Do programu této prestižní konference byl přijat příspěvek ČVUT *Meeting the users' needs in the access to information: effective collaboration for developing and delivering new user-centered information services*, který přednesla Mgr. Trtíková. V posterové sekci ÚK úspěšně prezentovala Mgr. Němečková poster *Library as a coordinator of university Open Access initiatives: institutional repository in the university information infrastructure*.

LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche)⁹

ÚK se stala v roce 2010 členem LIBER - Asociace evropských vědeckých knihoven. Asociace byla založena v roce 1971, od roku 2009 sídlí v holandském Haagu, a sdružuje více než 420 knihoven z více než 40 zemí. Hlavním cílem LIBER je reprezentovat zájmy evropských vědeckých knihoven, jejich univerzit a jejich vědců. 42. výroční konference LIBER (Mnichov, Německo, 26. - 29. 6. 2013) měla jako hlavní téma konference *Research information infrastructures and the future role of libraries*. Konference se účastnily PhDr. Kovářiková a Mgr. Pilecká, jejich příspěvek do programu nebyl vybrán.

16.2 Zahraniční hosté v ÚK

V létě 2013 navštívily ÚK v rámci programu Erasmus polské kolegyně z Hlavní knihovny Varšavské technické univerzity. Byly to Agata Petiuk, Klaudia Malinowska a Weronika Kubrak. Kromě seznámení se s organizací a provozem ÚK, měly zájem o knihovní fondy a služby, rozvoj nových metod komunikace s uživateli aj. Část jejich programu byla věnována institucionálnímu repozitáři ČVUT a související problematice. Na závěr pobytu představily svoji knihovnu a její hlavní aktivity.

V rámci Summer Seminar 2012, který pořádal Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK, navštívilo ÚK jeho 12 účastníků. Byla pro ně připravena přednáška o systému knihovnictví v oblasti techniky a prohlídka budovy NTK.

16.3 Zahraniční cesty

- IATUL Conference 2013 - 34th Annual IATUL Conference, 14. - 18. 4. 2013, Cape Town, South Africa (Ilona Trtíková, Lenka Němečková)
- LIBER - 42nd Annual Conference, 26. - 29. 6. 2013, München, Germany (Věra Pilecká, Helena Kovářiková)
- ECIL 2013 - European Conference on Information Literacy, 22. - 25. 10. 2013, Istanbul, Turkey (Ludmila Tichá)
- Studijní cesta do knihoven v Rakousku a Slovinsku, 4. - 7. 6. 2013 (Lenka Krejčová, Dana Hanžlová, Marie Žalská)

⁷ <http://www.akvs.cz>

⁸ <http://www.iatul.org>

⁹ <http://www.libereurope.eu>

17. Projekty (grantová a rozvojová činnost)

17.1 Realizované v roce 2013

- *Institucionální rozvojový plán (IRP) ČVUT 2013*, v jeho rámci projekt ÚK *Digitální knihovna ČVUT - institucionální repozitář*, koordinátorka Marta Machytková; spoluřešitelky Lenka Němečková, Helena Kovářiková, Věra Pilecká.
- *Harmonizace lokálního rejstříku autorit ČVUT se SNA - pokračování 2013* – projekt programu MK *Veřejné informační služby knihoven 9*, řešitelka Helena Kovářiková.
- *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a informatických oborech* – projekt LR1310 v programu MŠMT LR *Informace – základ výzkumu*, řešitelka Barbora Ramajzlová; spoluřešitelky Marta Machytková, Lenka Němečková, Ilona Trtíková.
- *NOV@ 2013 - Knižní novinky v technických oborech. 5. prodejní výstava zahraničních knih pro studijní a vědní obory ČVUT* – projekt v rámci *Fondu pro podporu celoškolských aktivit ČVUT*, řešitelka Daniela Nová.

17.2 Podané na rok 2014, pokračující

- *Institucionální rozvojový plán (IRP) ČVUT 2014*, v jeho rámci projekt ÚK *Institucionální repozitář ČVUT*, koordinátorka Marta Machytková; spoluřešitelky Helena Kovářiková, Věra Pilecká.
- *Harmonizace lokálního rejstříku autorit ČVUT se SNA - pokračování 2014* – projekt programu MK *Veřejné informační služby knihoven 9*, řešitelka Helena Kovářiková.
- *Zpřístupnění klíčových informačních zdrojů a služeb pro VaV v technických a informatických oborech* – projekt LR1310 v programu MŠMT LR *Informace – základ výzkumu*, řešitelka Barbora Ramajzlová; spoluřešitelky Marta Machytková, Lenka Němečková, Ilona Trtíková.
- *NOV@ 2014 - Knižní novinky v technických oborech. 6. prodejní výstava zahraničních knih pro studijní a vědní obory ČVUT* – projekt v rámci *Fondu pro podporu celoškolských aktivit ČVUT*, řešitelka Daniela Nová.

18. Publikační a přednášková činnost

18.1 Články v časopisech

1. PILECKÁ, Věra. Ústřední knihovna ČVUT podporuje online publikování. *Pražská technika*, 2013, č. 4, s. 11.

18.2 Příspěvky na konferencích

1. FRYŠČÁKOVÁ, Soňa, Zdeňka CIVÍNOVÁ a Ilona TRTÍKOVÁ. Rešeršní služby v Ústřední knihovně ČVUT. In: *Elektronicky, online, na dosah: Moderní rešeršní služby* [online]. Národní technická knihovna, 12. 3. 2013. [vid. 11. 2. 2014].
Dostupné z: <http://www.slideshare.net/narodnitechickaknihovna/reern-sluby-v-stedn-knihovnvut-mgr-soa-frykov-vut>
2. LANDOVÁ, Hana, Ludmila TICHÁ a Lenka BĚLOHOUBKOVÁ. Information literacy in the Czech Republic: a territory for theory, practice and co-operation. In: *Worldwide Commonalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice: European Conference on Information Literacy, ECIL 2013, Istanbul, Turkey, October 22-25, 2013. Revised Selected Papers* [online]. Series: Communications in Computer and Information Science, vol. 397. Springer 2013, pp. 275-281. [vid. 15. 1. 2014].
Dostupné z: http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-03919-0_35 ISBN 978-3319039190
3. MACHYTKOVÁ, Marta. AKVŠ: strategie a výzvy pro období 2013-2015. In: *Bibliotheca Academica 2013, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 30. a 31. říjen 2013* [online]. [vid. 11. 2. 2014].
Dostupné z: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2013/program.html>
4. NOVÁ, Daniela. (Ne)tradiční formy akvizice ve vysokoškolském prostředí. In: *23. seminář akvizičních pracovníků* [online]. Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě, 17. 10. 2013. [vid. 7. 4. 2014].
Dostupné z: http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/Akvizice/2013/05__ne_tradi_n_formy_akvizice_ve_vysoko_kolsk_m_prost_ed_.pdf
5. NĚMEČKOVÁ, Lenka, Věra PILECKÁ a Helena KOVÁŘIKOVÁ. Library as a coordinator of university Open Access initiatives: institutional repository in the university information infrastructure. In: *2013 IATUL Proceedings* [online]. Purdue University: Purdue e-Pubs, 2013. [vid. 20. 9. 2013].
Dostupné z: <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1998&context=iatul>
6. PILECKÁ, Věra a Lenka NĚMEČKOVÁ. (Spolu)Práce s doktorandy na ČVUT. In: *Bibliotheca Academica 2013, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 30. a 31. říjen 2013* [online]. [vid. 11. 2. 2014].
Dostupné z: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2013/program.html>
7. TRTÍKOVÁ, Ilona. Konference IATUL 2013. In: *Bibliotheca Academica 2013, Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 30. a 31. říjen 2013* [online]. [vid. 11. 2. 2014].
Dostupné z: <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-2013/program.html>
8. TRTÍKOVÁ, Ilona. Podpora uživatelů RefWorks na ČVUT. In: *Svět informačních zdrojů ProQuest a RefWorks - pomocník pro správu bibliografických citací* [online]. AiP, ČVUT, 12. 3. 2013. [vid. 11. 2. 2014].
Dostupné z: <http://www.aip.cz/download/tools/834-podpora-uzivatelu-refworks-na-cvut-trtikova.pdf>
9. TRTÍKOVÁ, Ilona, Daniela NOVÁ, Marta MACHYTKOVÁ a Lenka NĚMEČKOVÁ. Marketingové strategie vysokoškolské knihovny aneb Musí nás být vidět. In: *INFORUM 2013: 19. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha 21. - 22. května 2013* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2013. ISSN 1801-2213. [vid. 15. 1. 2014].
Dostupné z: <http://www.inforum.cz/sbornik/2013/29>
10. TRTÍKOVÁ, Ilona, Lenka NĚMEČKOVÁ a Marta MACHYTKOVÁ. Meeting the users' needs in the access to information: effective collaboration for developing and delivering new user-centered information services. In: *2013 IATUL Proceedings* [online]. Purdue University: Purdue e-Pubs, 2013. [vid. 20. 9. 2013].
Dostupné z: <http://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1994&context=iatul>

19. Přílohová část

19.1 Seznam zaměstnanců k 31. 12. 2013

Jméno	Tel. 22435....	E-mail	Zařazení
Machytková Marta	9801	marta.machytkova@uk.cvut.cz	ředitelka
Ramajzlová Barbora	8445	barbora.ramajzlova@uk.cvut.cz	zástupkyně ředitelky
Bořilová Stanislava	8455	stanislava.borilova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FBMI
Civínová Zdenka	9982	zdenka.civinova@uk.cvut.cz	odd. podpory studia
Ečerová Lenka	9986	lenka.ecerova@uk.cvut.cz	odd. služeb
Hájková Ivana	8450	ivana.hajkova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Hanzlová Dana	9983	dana.hanzlova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Jílek Josef	9191	josef.jilek@uk.cvut.cz	odd. podpory studia
Jílková Anna	9191	anna.jilkova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FD
Kočová Věra	9994	vera.kocova@uk.cvut.cz	odd. služeb
Kováříková Helena	8451	helena.kovarikova@uk.cvut.cz	vedoucí odd. fondů
Krejčová Lenka	9984	lenka.krejцова@uk.cvut.cz	vedoucí odd. služeb
Kučerová Ludmila	9800	ludmila.kucerova@uk.cvut.cz	odd. služeb
Kutinová Marie	9984	marie.kutinova@uk.cvut.cz	odd. služeb
Libovická Helena	9985	helena.libovicka@uk.cvut.cz	odd. služeb
Morysková Michaela	9997	michaela.moryskova@uk.cvut.cz	odd. podpory studia
Mrkvička Vít	8340	vit.mrkvicka@uk.cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Němečková Lenka	9938	lenka.nemeckova@uk.cvut.cz	odd. podpory studia
Nová Daniela	9987	daniela.nova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Pilecká Věra	5000	vera.pilecka@uk.cvut.cz	odd. podpory studia
Poláčková Ilona	9987	ilona.polackova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Sedláčková Jana	9800	jana.sedlackova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Statečná Zuzana	9985	zuzana.statecna@uk.cvut.cz	odd. fondů
Šimáková Irena	9800	irena.simakova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Šínková Dana	8340	dana.sinkova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Šorejsová Tereza	8450	tereza.sorejsova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Šrůtová Leona	9191	leona.srutova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FD
Tichá Ludmila	9982	ludmila.ticha@uk.cvut.cz	vedoucí odd. podpory studia
Trtíková Ilona	9938	ilona.trtikova@uk.cvut.cz	odd. podpory studia
Zaisová Miroslava	9983	miroslava.zaisova@uk.cvut.cz	odd. fondů
Žalská Marie	9994	marie.zalska@uk.cvut.cz	odd. fondů